

EESTI METS

METSA JA JAHINDUSE KUUKIRI

SISU:

Tarberale käitus Lõuna-Eesti kuusemetsades —

B. Tiismann.

Katsete tulemusi ja tähelepanekuid Voltveti katse-
metskonnast 1929.—1934. (Järg.) — *P. Reim.*

Viini rahvusvahelisest metsakaubanduse kongressist
— *A. Netze.*

Metsaühingute lähemaist tööülesandest — *Karl Kerberg.*

Kalmistute korraldamisest — *E. Lepp.*

Koolimajade ümbruse korraldamine.

Kutseala.

Jahindus.

Looduskaitse.

Teateid puuturul.

Mitmesuguseid teateid.

1934. 7. NOVEMBER NR. 11

XIV AASTAKÄIK

AD

Akadeemilise Metsaseltsi, Eesti Metsateenijate Ühingu, Eesti Metsaühingute
Liidu ja Eesti Metsaülemate Ühingu häälekandja.

Tellimise hind kr. 3.50 aastas, kr. 2.— poolaastas, kr. 1.— veerandaastas, üksiknumber 40 senti. Kuulutuse
hind kr. 20.—lehekülj.

Ilmus trükist eriväljaandena

**„Jahiseadus ja jahiseaduse
teostamise määrused ühes
seletustega“.**

Koostanud ja välja annud

F. Reidolf.

Ladu Tallinnas, Kõrre tänav 9.

Hind (ilma postikuludega) 65 senti.

EESTI METS

METSANDUSE JA JAHINDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD: Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Eesti Metsaülemate Ühing	Vastutav toimetaja Prof. O. DANIEL. Tartu, Gustav Adolffi t. 70. Toimetuse sekretär KARL KERBERG. Tel. 438-00.	TOIMETUSE ADDRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Pikik län. 40, tel. 464-26. POSTI JOORSEV ARVE NR. 155.
---	---	--

XIV aastakäik

7. november 1934

Nr. 11

Turberaiekäitus Lõuna-Eesti kuusemetsades.

B. Tiismann.

M. M a u r a c h oma töös „Praktiline metsasaasjandus“ (Tartu, 1893) soovib kuusepuistute uuendamist 3-järgulise turberaie teel (M a u r a c h' i „loomulik eesnoorendamine, s. o. uue metsa asutamine vana varjul vanametsast külitud seemnetest“). M a u r a c h' i raiejärgud on: a) „ettevalmistav“ ja c) „laastav raie“. Oma seisukohta turberaiekäituse kohta väljendab M a u r a c h järgnevalt: „Lähevad kõik noorendamise eestingimised täide ja saavad raied õigel ajal ja parajal moodsul ette võetud,

siis saab viimati kirjeldatud viisil väga häid noorendusi. Isegi siis veel, kui see pooliti korda läheb ehk juhtumise korral ka koguni nurja läheb, peab metsasaasjandus seda kasvatusviisi kuusemetsa kasvatamiseks kinni pidama, kus vähegi loota on, et tema korda võiks minna, sest tema on kaugelt kasulikum kui kunstlikult noorendamine, mille juures putukate ja tuule hädaohtu karta on, kui ka tööraskusi, mille kulud suuremad jne.; sellepärast peab siis ikka jälle ja jälle mõistlikult ja püsimumega isegi

KARULA METSKONNA PERE 1934. A. SUVEL.

I rida: Vasakult paremale: Aj. tööjõud G. Kliim; metsnikud: H. Pastarus, J. Põlde; abimet-sailem E. Kasesalu; met-sailem J. Bernakoff; as-jaajaja J. Ast; RMT k. ametnik J. Kliim; met-snikud: A. Verev ja A. Tatar.

II rida: Metsavahid: K. Klasmann, J. Kirschenberg, G. Pöder, J. Kõiv, J. Napritson, H. Sprenk, P. Kasuk, J. Torm, A. Palu, A. Rogenbaum, A. Velma. III rida: Metsavahid: P. Noorkõiv, P. Rõõmus, P. Viitup, P. Kalamees, J. Kasuk, J. Vint, J. Villemson, J. Reinach, K. Kütbar, K. Täht, B. Ploompuu.

Pildilt püüdub praaker G. Raudnask.

raskendavate olude juures toomalise noorendamise hääks töötama. Lähed katse täiesti nurja, siis on ja veel tee lahti metsa täiesti maha raiuda ja kunstlikult noorendamist ette võtta.“ Maurach'i soovitus turberaiele ei ole just väga veenev, vaid näib, et ta ise ei olnud täiesti kindel selles, et kõnesolev käitus annab tõesti häid noorendusi ja et lõpude-lõpuks ei tule ikkagi võtta ette kunstlikku uuendamist. B. Haller'i andmeil („Kultuurid T. Ü. Õppemetskonnas Kastre-Peravallas“ — Tartu, 1929) selgubki, et Maurach, asudes tööle praeguses õppe- ja katsemetskonnas, alul seadis endale juhtlauseks, et kuusemetsad tulevad põhimõtteliselt uuendada loomulikul teel, kuid kahtles ise selle viisi otstarbekohasuses, nimelt, kas mitte pinnase kuivatamine ja üleiganenud metsa harvendamine ei mõju halvavalt seemne produktioonile; ka segametsade juures oli loomuliku uuenduse printsiip Maurach'ile kahtlane, kuid ta lisab, et siin midagi kaotada ei ole. Tegelikult Haller'i andmeil ei ole Maurach ka teinud ühtki kuusekultuuri lageraiele, vaid kõik tehud kuusekultuurid olid võetud ette turberaietel saadud loomuliku uuenduse täiendamiseks; sealjuures turberaiet ise võeti ette kuuse-haava- ja kuuse-kase-segametsades, kuid oodatud kuuse-uuendus jäi tulemata, ning Maurach'il tuli suuri alasid täiendada kuuse külviga lappidele vana metsa turbe all. Need turberaie-alad asusid huumusrikkastel värsketel saviliivadel ja liivasavidel ning valguse juurepääsuga tekib neil pinnastel lopsakas rohi ja pärnavõsa. Pärast lõppraiet hukkus nii loomulik kui ka kunstlik vana metsa alla tehtud uuendus ning praegu ei oleta turberaietel vana metsa alla tehtud kuusekultuuridest midagi järele jäänud ja neid katavad kase- ja kase-haava-segametsad.

Maurach'i järeltulija, metsaülem Kremser, töötas juba süsteemi järgi, mis kõnesolevatel pinnastel annab kindlamaid tulemusi — nimelt koolitatud kuusega lageraietel. Haller'i tööst selgub, et M. võttis turberaideid kuuse-

ja kuusesegametsades ette vaid katse-na ja et need katsed on täiel määral nurjunud.

Eeltoodust nähtub, et juba enne oma-riiklust on meil otsitud teid ja võimalusi kallite kuusekultuuride vältimiseks parematel boniteetidel, rohtukasvatajatel liiv-savi- ja savi-liivapinnastel, ja et katsetatud viisidest turberaie kõnesolevatel pinnastel andis eitavaid tulemusi.

„E. Metsas“ nr. 6 — 1923 E. Schabak (artiklis: „Järgulise raiesüsteemi võimalustest meie kuusemetsades“) avaldab arvamist, et endistest majandustest puutumata jäänud IV ja V klassi kuusepuistuis tuleb olla õige ettevaatlik järgulise raie käsitlemiseks, sest need puistud ei ole noores eas selleks valmistatud ette. Schabak'i arvates nende vanametsade tuulekindlus, eriti seal, kus puudub lehtpuude juuresegu, on nii väike, et nad ei kannata välja üle ühe või kahe „pearaieljärgu“, s. o. ainult ettevalmistava raie, harva veel seemendus- ja ühes sellega koristamisraie — ja seda kõike mitte pikema kui 5—7-aastase eeluuenduse perioodi kestes. Ta soovitab seetõttu kaasaegsetele metsameestele pöörduda täit tähelepanu I ja III kl. kuusikute ravimisraie- ja põimendamisele, et neid lõppkasutuse ajaks valmistada ette turberaiekäitusele, sest „I, II ja III klassi puieistikudes on kõik meie tuleviku loodus järgulise raiesüsteemi peale“. Kokkuvõetult jõuab Schabak otsusele, et „praegusel ajal suuremal määral järgulisest raiesüsteemist ei või mõeldagi, sest et meil praegu puuduvad selleks mõistliku raiesüsteemi abil ettevalmistatud tuulekindlad ja eluvõimelised valmivad ja küpsed kuusepuieistikud“. See oli aastal 1923.

Selle autoriteetse, riigi metsakorralduse kõrgeima juhi sulest ilmunud hoialava artikli peale vaatamata levib meil alates samast 1923. aastast riigi kuusemetsades ametlikult eelistatavaks tunnustatud lõppkasutuse viisina turberaie ning juba 1927. a. kirjutab E. Schabak („Die Forsteinrichtung in Eesti“. T. Ü. metsaosakonna toimetused nr. 10), et enamikus alates 1923. aastast korral-

datud kõrgema terrassi värsketes kuusemetsades on lõppkasutuse viisina nähtud ette turberaie — 15%—20% ulatuses kuusemetsade aastasest lageraie pindalast. Pärast salutüüpi kuuluvate kuuselehtpuu-segametsade kuivendamist, mis juba alustatud, kavatakse ka neis metsades lõppkasutuse viisina võtta ette turberaie, sest senise raieviisi juures, tuuleohust tingitud kitsaste lankidenä, kattuvad raieistikud tiheda rohukamaraga ja lehtpuuvõrsetega, kuna kuuse tekkimine lehtpuuvõrsete alla võtvat aega aastat 10—15. See olevat liialt kallis uuendamisviis.

Järjest enam propageeritakse ajakirjanduses turberaiekäitust kuusemetsades.

A. A u k s m a n n („Turberaie“. „E. Mets“ nr. 1 — 1931) peab seda uuendamisviisi ideaalseimaks ja otstarbekohaseimaks, sest siin ei tohiks noorele metsale halvavalt mõjuda ei tihe rohukasv, ei hiliskülmad, suvine põud ega kaltsakad. Ta leiab, et tegelikus elus talitatakse aga tihti liig sablooniliselt. Soovitab kahtluse korral esimese raiega raiuda välja ennem vähem kui palju. Põhja- ja põhja-hommikupoolsel puistuäärel on ta leidnud hõreda emametsa all tihti lopsaka noore kuusiku — puistu sees juhuslikult harvendatud kohtadel aga suure rohukasvu; need asjaolud annavad selge viipe, kuhu metsamees peab juhtima oma tegevuse (ettetoodud asjaoludel küll veeruuendusega valiklankraiekäitusele, mitte aga turberaiekäitusele. B. T.).

E. S c h a b a k 1933. aastal („E. M.“ nr. 1 — 1933. „Turberaie teostamisest meie kuusemetsades“) mainib, et turberaie on meil alles uus lõppraie viis ning et kogemusi sel alal on vähe; esialgu ollakse vaid ettevalmistusraiete juures ja vaevalt on kohati jõutud seemendusraieni. — Edasi S c h a b a k väidab, et meil pole võimalik võtta aluseks Lääne-Euroopa eeskju, põhjusil, mis tema poolt juba 1923. a. ette toodi: meie kuusikud pole noorusel peale valmistatud kavakindlalt ette turberaie teele. Pealeselle puuduvad meie kuusiku juureseguna tuulekindlad puuseltsid, nagu punane pöök, nulg ja tamm, mis Sak-

samaal kergendavad selle raiekorra läbiviimist. Kõige selle tõttu oleme sunnitud ajajooksul töötama välja oma raieviisi, mis enam-vähem vastaks meie oludele.

Viimati ettetoodud S c h a b a k'i artiklist võib järeldada, et temal ei ole suuremat usku senirajatud turberaiekäitustesse. Ometigi on S c h a b a k'i andmeil (1933) viimaseil aastail metsakorralduse II nõukogu määranud juba 25—50% kuusemajanduse aastalangist turberaie teks, sest „*ajajooksul metsateadlaste juurevoohu suurenemisega metsaülemaid avaldasid juba rohkem julgust ja huvi selle kuusele kõige kohasema pearaieviisi vastu*“. Lõpuks soovitab S c h a b a k rohkemsti julgust selle, meie kuusemetsadele ainuüksi soodsa, raieviisi läbiviimiseks.

Ka ametlikult soovitatakse riigi metsaülemaile (Riigi metsamajapidamise juhend, I osa § 36) kuusemajanduses peale metsakorralduskavades ette nähtud kohtade ka mujal võimalust mööda loobuda lageraie teest ja minna üle turberaie teele, kuid see soovitus on tagasihoidlikum, sest rõhutatakse turberaie teostamise võimalust ainult juhul, kui kohalikud olud, puistu kasvukoha tingimused, käsutada olevad tehnilised jõud, valveametnike oskus ja turutingimused seda võimaldavad ning kui ei ole näha ette tuuleheidet ja -murdu.

Vene autoreist O r l o v (M. M. O r l o v : Metsakorraldus III, vene keeles, Leningrad, 1928 — lk. 43) peab järgulise raie otstarbekohaseks kuusepuistute uuendamise viisiks, kuid toonitab, et järgulise raie normaalne läbiviimine eeldab põimenduste abil selleks ettevalmistatud puistute olemasolu. Hooldamata kuusepuistuis on järgulise raie teostamine raske kuuse tuuleohtlikkuse tõttu, milline oht on seda suurem, mida vanem on puistu ja mida kiiremalt võetakse ette hõrendamine; vanades puistutes selle tõttu uuenduse periood nõrkade järkraie teele venib kuni 30-aastaseks. (S c h a b a k'i arvamise järgi 1923. aastal (v. eelpool) meie kuuse vanametsad tuuleohtu tõttu ei kan-

nata välja üle 5—7 aastat kestvat uuenduse perioodi!)

Saksa varemast autoreist Lorey (Lorey, T. Waldbau. Handbuch der Forstwirtschaft I. Tübingen, 1903) seletab samuti, et turberaieid võib teostada ainult kavakindlalt põimendatud metsades (lk. 452), ja jõuab lõpuks otsusele (lk. 564), et kuuse loomulikest uuenduse viisidest on kõige eba-kohasem turberaiekäitus, sest „gegen den Schirmschlagbetrieb spricht die Gefahr des Windbruchs und der Bodenverwilderung“.

Näib, et uue ajal turberaie Saksa kuusepuistutes jääb enam ja enam tahaplaanile. Nii kirjutab Wagner 1930. aastal (Wagner, Dr. Chr.: Lehrbuch des Forstschutzes. Berlin 1930 — lk. 134 j. j.), et turberaiekäitus on osutunud väga tõrjendlikuks, isegi enesest nii tulekindlate puuseltside, nagu punase pöogi ja männi, juures, kuna kuuse juures, kus oht on kõige suurem, „wird sie von der Praxis längst als unanwendbar zurückgewiesen“.

Ja meie? Peame kõige kiiremas korras seadma endale küsimuse, kas talitame metsa- ja rahvamajanduslikult õigesti, kui määrame uuesti-korraldatavaks kuusepuistus 25%—50% selle majanduse üldraiepinna turberaiele — kuni meie oma metsakasvatustlik katseasjandus pole annud vastust küsimusele, kas üldse — ja kui, siis mis sugustel pinnastel — meie olemasolevad kuuse-vanametsad on kõlvulised turberaiekäitusele ja kas see käitus on kohane isegi tulevikus, s. o. hooldatud puistuis.

Peame väga tõsiselt arvestama vana-maid katseid sel alal kodumaal (Maurach), samuti ka hoiatavaid häält välismaa kirjanduses. Teatud võõrastust äratav asjaolu, et hra Schabak, kes veel 1923. aastal leidis, et „praegusel ajal suuremal määral järgulisest majandusest ei või mõeldagi“ tuuleohtu tõttu, ja 1933. a., leides, et meie kuusikuis puuduvad tuulekindlad puuseltsid ja see-

pärast „oleme ajujooksul sunnitud töötama välja oma raieviisi“, ometi — ilma et oleks toonud faktilist materjali selle väite tõenduseks — väidab, et turberaie on kuusele „kõige kohasem pearaieviis“ ja propageerib seda käitust südikalt!

Nende ridade kirjutajal ei ole olnud juhus näha just väga palju metsaosi, mis meie metsakorralduse poolt olid määratud turberaiekäitusele, kuid nähtud objektide põhjal Loodi, Oisu ja Karksi metsekondades julgeb ta kinnitada, et neis metsekondades liiv-savi- ja savi-liivamuldadel, s. o. kuuse- ja kuuse-segametsa I—III boniteedis, projekteeritud turberaiealad enamuses ei ole kõlvulised määratud käitusele (rääkimata hoopis mõnest märgadel maadel ettenähtud turberaiealast). Sedasama arvamist on n. r. kirjutajale avaldanud ka mõned ametvennad Pärnu- ja Läänemaal — peab oletama, et ka teissugustel pinnastel. Surju metsekonnas, kus autor töötab praegu, olid turberaiele määratud alad juba varem lageraie korras likvideeritud. Põhjused? Need on samad, mis on toodud eelpool. Kõigepealt äärmine tormi- ja tuuleoht, mis avaldub tuultkartva kuuse juures harilikult otsekohe, ka ettevaatlikema ettevalmistusraie puhul, eriti veel Mulgimaa savipinnastel, kus metsi on vähe ja olemasolevad metsad selle tõttu esinevad väikeste, tuultele avatud salkadena — stabiilse serva, kuid labiilse sisemusega. Sellest tingituna rohkearvuline tormi- ja tuuleheide ja -murd ja aast-aastalt korduv „putukapuude“ koristamine, sest murdmata ja heitmata puude juured on tuulest lahti kangutatud, puud nõrgenevad ja on otsitud pesituspaikadeks metsakahjureile. Selle nähtuse tagajärjel kujunevad peale ettevalmistusraie kõik järgnevad „raiejärgud“ vaid surnud ja murtud metsa koristamiseks, kuni lõpuks katkeb majandaja kannatus ja ta kiirendab lõppraiega, s. o. koristab jäägi. Vahepeal on tekkinud lokaalne rohi. — Ja siis? Kultuur 4—5-aastaste koolitatud kuuskedega. Muidugi võime ju ütelda Maurach'i sõnadega, et katki pole midagi, kuid mulle näib, et säärane, 25%—50%-le tervest kuusemetsa aastastest kasutusalast

rajatud, proovitükk või katseala maksab riigikassale väga palju, sest realiseerides raieküpset metsa putuka-puudena ja surnud-tuulemurtud met-sana ei saa me selle eest kunagi seda hinda, mis ta oleks võinud anda, seis-tes tervena kännul; see on nüüd ena-muses kütte-, parimal juhul metsakuiv tarbepuu, mille taksihind on teatavasti 40% alla normaalse. Mulle võiakse vaielda vastu, öeldes, et nähtud kohta-des on raiutud esimese raiega välja liig ohtrasti. Võin kinnitada, et I raie ena-muses on piirdunud minu arusaamise järgi enam-vähem normaalse väljaraiu-misega. Mul ei ole praegu käepärast arvulist materjaali, peale ühe: Loodi metskonna Matuse vahtkonna kv. 137 V klassi mets, 9,80 ha; metsaülema M ä g g i poolt 1928/29. a. läbiviidud ettevalmistusraie; puiduvara enne ette-valmistusraiet 570 tm pro ha, välja raiutud 94 tm pro ha, s. o. umbes $\frac{1}{10}$ (16,5%) olemasolnud massist. Liituse lödvendamise tagajärgi: keskmine kuni tugev rohukasv, üraskid, aast-aastalt korduv suurejooneline surnud ja putu-ka-puude koristamine; uuendus 1933. aastal — kohati õige hõre, kohati puu-dub. Kõnesolev koht on nähtuist pari-maid. Harilik nähtus on olnud paar aastat pärast ettevalmistusraiet — lokkav rohi ja alul vasttärrganud taimede läm-bumine rohu all. Öeldu on maksev, toonitan seda veel kord, Lõuna-Viljandi-maa kuuse- ja kuuse-lehtpuu-segamet-sade kohta I—III bon. liivasegustel savi- ja savisegustel liivmuldadel.

Eelpoolöelduga ei taha n. r. k. sugugi eitada loomuliku uuenduse tähtsust ja vajadust üldse, eriti kuusemetsades, ta-hab vaid väljendada arvamist, et seni praktiseeritud ja propageeritud turbe-raiekäitus on meil kõigist käitustest kõi-ge ebakohasem — vähemalt õige palju-des kohtades, kus ta on nähtud ette metsakorralduse poolt. Võttes arvesse, et kõnesolevatel Mulgimaa rohukasva-tajatel savimuldadel kultuurid koolita-tud kuusega on väga kallid, minnes tavaliselt maksmata 100 kr. ümber ha (ühes arvatud taimede omahind), ja et järgnev kultuuride eest hoolitsemine (rohu ja võsa alt vabastamine) nõuab veelgi lisakulu, oleks tõesti hea, kui lei-

taks kultuurist odavam loomulik uuen-damisviis, — kuid tingimuseks olgu, et see on niisama kindel kui kultuur. Mul-le näeb, et kõnesolevas küsimuses lei-dub väga tänuväärne tööpõld meie met-sanduslikule katseasjandusele ja üksi-kuile asjast huvitatud metsateadlasile, kuid arvan võivat ennustada, et katsete tulemusena selgub sama tõsiasi, mis on selgunud mujalgi: turberaie — vähe-malt minu poolt käsitatud pinnastel ja praeguste hooldamata vanametsade juu-res — ei ole kohane raieviis kuusele ja kuuse-lehtpuu-segametsale. Õige tee näi-tab meile siin loodus ise — selleks on vaja vaid jälgida kuuse loomulikkude uuendust metsa põhja- ja kirdeserval. Seepärast: kui üldse loomulik uuendus, siis mitte turbe-raiekäituse abil, vaid valik-lankraiekäituse või — veel kindlamalt — veeruendusega valik-lank-raiekäituse abil (Wagner). Ise-küsimus on muidugi, kas see on teosta-tav meie liig suurtes metskondades ja paberitega kuhjatud kantseleidest. Seni aga, kui selles küsimuses pole öelnud oma sõna metsanduslik katseasjandus, tuleks edaspidiste kahjude vältimiseks riigimaade ja metsade valitsusel võtta igas üksikus metskonnas revideerimi-sele turberaie otstarbekohasus. Ei oleks vast liigne, kui selgema pildi saamiseks valitsus korraldaks metsaülemate juu-res ankeedi järgmistes küsimustes: 1) metsakorralduse aasta, 2) kas on metskonnas kuusemetsamaad ja kui palju määratud turberaiele, 3) p. 2 näi-datud pinnal on seni viidud läbi ette-valmistusraiet — ha, seemendusraiet — ha jne., 4) seniste raiete mõju kännule jäänud puude (tuulemurd, putukad jne.), pinnakatte ja uuenduse suhtes, 5) turberaiele määratud pindalast on seni tegelikult kasutatud lageraie teel — ha ja selle toimingu põhjused, 6) turberaie teel uuendamisele määratud metsaosadest on seni kultiveeritud — ha ja ootab kultiveerimist — ha, 7) turberaiealadel, kus seni raiumine alus-tamata, kavatsetakse — (mida?).

Selle ankeedi tulemused oleksid mõ-nestki metskonnast õige huvitavad ja üllatavad ning arvatavasti sunniksid võtma revideerimisele senise seisukoha.

Katsete tulemusi ja tähelepanekuid Voltveti katsemetskonnast 1929—1934.

P. Reim.

(Järg.)

13. Külvamine Meldersi külvilabida abil.

1928. a. leiutas Läti metsateadlane K. Melders erilise külvilabida ja 1929. aasta kevadel selgitas ta meie VII-dal metsateadlaste päeval oma leiutisega saavutatud tagajärgi. Sellest on kirjutatud „Eesti Metsas“ 1929. a. nr. 4/5 ja 1931. a. nr. 6. Meldersi ettekande tõlge on avaldatud IV-das Eesti metsanduse aastaraamatus. Külvilabida abil saadud esialgsed tagajärjed olid head. Paremus seni tarvitatud külviivisidega võrreldes seisis selles, et külvamise puhul ei ole vajaline mineraalmulda suurte lappide näol paljastada, külvamine tuleb odavam, külma poolt taimede väljakerkimise hädasoht jääb minimaalseks ja taimede arenemine on parem kui hariliku lapikülvi juures.

Voltvetis võeti Meldersi külvilabidas katsetamisele 1930. aastal ja nelja aasta kestes katsetati seda kokku 13-nel külvalal. Need külvalad asetsevad väga erinevates tingimustes. 9-sal juhtumil külvati mändi, 3-el kuuske ja ühel mõlemaid puuliike. Viiel külvalal teostati võrdluseks külve ka harilikel külviivisidel.

Külvi puhul teostati külvikoha ettevalmistamine nii, nagu seda Melders soovitas: külvilabida abil lükati samal labida tera pikkuselt ja umbes 15 sm laiuselt eemale. Sellele kohale vajutati labidaga pragu, millesse külvati seeme. Kolmel külvalal kasutati külvilabidat ka kõplaga valmistatud lappidele külviprao vajutamiseks. Külvamine teostati Brumanni külvimasinaga, milles aga teostati mõned parandused. Vähendasin nimelt seemnelahtrite arvu kolmelt kahele, suurendasin seemneaukude suurust, et vähendada aukude tühjaksjäämise võimalust, mis Brumanni masinal mitte küllalt puhta seemne puhul sagedasti tuleb ette, ja varustasin masina plekist toruga, mille kaudu võimalik on seemet soovitud praosse juhtida. Vähem oluliseks täien-

duseks on külje varustamine klaasiga, mis võimaldab jälgida seemnete hulka seemnelahtreis. Pildil nähakse külva-

Pilt nr. 15.

Meldersi külvilabidas ja autori poolt muudetud Brumanni külvimasin.

misel kasutatud külvilabidat ja külvimasinat. Viimane on pildil esitatud kolmes eksemplaaris, millest kaht nähakse küljelt, kolmandat otsast vaadatuduna. Igasse praosse külvati 25—30 seemet. Praod jäeti katmata, mõnel juhtumil aga aidati jalaga pealeastumise kaasa pragude kinnivajumisele.

1930. aastal kasutati Meldersi külvilabidat kahel külvalal, millest üks asetseas kanarbiku-tüüpi liivanõmmel — vual mitmel korral põlenud põlendikul (kv. 202) — ja teine pohla-tüüpi (VT) männimetsa raiestikul sooäärsel madalavõitu liivamaal (kv. 212). Kanarbiku-tüüpi põlendikul jäi 46% külvipragudest taimedeta. Pohla-tüüpi raiestikul idanes seeme niiskematel kohtadel hästi. Kuivemad kingud jäid taime-

deta. Läbisegi võttes oli tühje pragu-
sid umbes 40%.

Esimesena nimetatud külviaalal kasu-
tati Meldersi külvilabidat ka lapikülvi
puhul, kusjuures mulla ettevalmistami-
ne teostati kolmel viisil. Ühes osas
kõrvaldati lapi kohalt ainult kanarbik
ühes juurtega, püüdes võimalikult vähe
kõrvaldada toorhuumust, muld aga
jäeti kohendamata. Teises osas teos-
tati ettevalmistus samuti, kuid peale-
selle hakiti pealmine mullakiht 15 sm

sügavuselt kohedaks. Kolmandas osas
rajooliti lapi pärast kanarbiku kõrval-
damist, s. o. pealmine mullakiht pöördi
lapi põhja 25 sm sügavusele ja alumine
liivakiht asetati selle peale. Neist lap-
pidest külvati pooled laialt külvi teel,
rehitsedes seemet pealmisesse mullaki-
hisse. Ülejäänud lappidel külvati see-
me Meldersi labidaga vajutatud praos-
se ja jäeti katmata.

Allpool toodud arvud selgitavad ta-
gajärgi sel katsealal.

Maa ettevalmistamise viis	Külvamise- viis	25. IX 1930 oli				27. X 1934 oli		
		taimedega külvikohi 0,06% 0	läbisegi kül- vikohal taimi	taimede lä- bisegine headus	hindamise punkte	taimedega külvikohi 0,06% 0	taimede läbisegine kõrgus sm	hindamise punkte
Meldersi labida abil . .	praosse	54	2.6	3.17	116	39	6.1	40
Kõplalapid kohendamata	praosse	97	7.6	2.91	183	81	6.8	96
" " "	laiali	87.5	4.7	3.04	176	60	7.3	75
Kõplalapid kohendatud .	praosse	96.1	7.2	2.89	181	80	6.8	94
" " "	laiali	92.8	4.6	3.14	198	77	7.7	98
Rajoolitud lapid "	praosse	97.5	7.3	2.86	181	70	9.9	105
" " "	laiali	84.0	3.7	3.02	169	56	10.0	80

Arvude selgitamiseks olgu tähenda-
tud, et läbisegise taime arvu arvuta-
misel on arvestatud ka taime külvi-
lape. Taimede läbisegine headus on
arvutatud viiepallilise astmiku järgi,
kusjuures viis tähendab lopsakaid tai-
mi, 1 aga väga kiduraid. Taimedeta
külvilapid on selle juures arvesse võt-
mata. Külvi viisi punktide arvutamisel
on arvatud taimedeta külvikohale 0, ki-
durate taimega külvikohale 1, rahul-
davatele taimele 2 ja ilusatele taime-
dele 3 punkti. Ülal näidatud punktide
arv käib igal hinnatud üksusel 100 kül-
vikoha kohta. Taimede läbisegise kõr-
guse arvutamisel on igal taimega
külvikohal arvestatud ainult kõige pik-
emat taime.

Arvudest selgub, et idanemine oli
Meldersi poolt soovitatud külvamise
viisil märgatavalt halvem kui kõplaga
ja labidaga valmistatud lappidel. Vii-
mastel aga idanes seeme Meldersi labi-
daga vajutatud pragudes paremini kui
laialt külvi puhul. Kui võtta arvesse,
et igale külvikohale külvati läbisegi 28
seemet, siis selgub, et ilma lapita kül-
vikohtadel idanes Meldersi labida pra-
gudes umbes 9%, lappidel laialt külvi

puhul 16% ja lappidel Meldersi külvi-
labida pragudes 26% külvatud seem-
neist. Taimede arenemine oli üldiselt
väga vilets. Viienda suve lõpul oli tai-
mede läbisegine kõrgus alla 10 sm ja
kõige kõrgemad taimed ei ületanud 30
sm. Omavahel võrreldult selgub, et
lapikülvi taimed arenisid paremini kui
ilma lapita külvikohadel. Meldersi
labida pragudes olid taimed lühemad
kui laialt külvi lappidel. Läbisegi kõi-
ge pikemad olid taimed rajoolitud lap-
pidel. Viimaseil oli aga tühjade lappi-
de hulk võrdlemisi suur. Üldhinnangus
on lappideta Meldersi labida külvil
märgatavalt vähem punkte kui teistel
külvi viisidel. Kohendamata ja rajooli-
tud lappidel langeb Meldersi labida
pragudele rohkem punkte kui laialt
külvile. Kohendatud lappidel on külvi-
viisid üldhinnangus peaaegu võrdsed.

1931. a. tarvitati Meldersi labidat
kolmel raiestikul männi külvamiseks.
Neist asetse üks (kv. 203) tasasel ka-
narbiku-tüüpi maal, kus madalamates
lohkudes kasvas ka soosammalt kuni
30 sm. paksul turbal. Kõrgematel koh-
tadel 2—3 sm. paksu toorhuumuse sisse
tehtud külvipragudest jäi kaunis suur

osa taimedeta. Mineraalmaasse ja paksemasse toorhuumusesse tehtud külvi-
pragudest idanes seeme hästi.

Teine külviala (kv. 250) asetses mustika-soosambla-tüübil (MST), kus turbakihi paksus oli läbisegi 50 sm. Varem kasvas raiestiku kohal IV bon. männi-kuuse segamets (6 m 3 ku 1 ka). Sel raiestikul idanes seeme väga hästi ja ainult vähesed külvi-
praod jäid taimedeta.

Kolmas külviala (kv. 161) asetses rabailmelisel V bon. männiraiestikul tasasel sügava turbaga (läbisegi üle 1 m) maal. Sammalkattes oli metsasambla all suurem pindala kui soosambla all. Sambla kõrvaldamine külvikohadelt sündis siin vähema hoolega ja vähemas laiuses kui oli ette nähtud. Tagajärg ei olnud hea. Umbes pool külvi-
pragudest jäi taimedeta. Neljanda suve lõpul teostatud lugemisel selgus, et külvialal kasvab läbisegi 10.000 männitaimet pro ha ja taimedeta kolme ruutmeetrilise pinnaga ringe leiti külvialal 23%. Selle juures oli 25% taimedest tekkinud loomulikust külvist enne külvamist.

Samal aastal külvati ühel MT värskel raiestikul (kv. 252) kuuske ja mändi, osalt Meldersi poolt soovitatud viisil, osalt aga kõplaga valmistatud lappidele. Järgmisel aastal see külviala läks planeerimise puhul asuniku haldamisele, kes metsa ei tahtnud kasvatada. Selle tõttu hävis see külviala enne kui võimaldus lugemisi ette võtta.

Pealeselle külvati 1931. a. Meldersi külvilabida abil kahes kohas kuuske. Üks külviala (kv. 305) asetses rohistanud sõnajala-tüüpi (FT) kuusemetsa raiestikul. Kuigi asukoht oli küllalt niiske, idanes seeme külvikohadelt, mis varsti pärast külvamist rohistusid, ebarahuldavalt. Samal ajal harilikul lapikülvil ja täidetud lappidel idanes seeme rahuldavalt. Esimesel sügisel tehtud ülelugemisel selgus, et 80—90% Meldersi labida külvi-
pragudest oli ilma taimedeta.

Teine kuuse-külviala asetses värskel põlendikul, kus kulu põlemise tagajärjel noor lehtpuuvõsa, mis tekkinud kuusemetsa raiestikule, oli hävitatud. Esi-

mesel sügisel oli 74% külvi-
pragudest taimedeta.

1932. a. külvati mändi kahel ja kuuske ühel külvialal. Kõik asetsesid värsketel raiestikel.

Üks männi-külviala asetses (kv. 267) mustika-soosambla-tüübil (MST), kus turbakihi paksus oli läbisegi 20 sm ja metsa sammalde hulgas esines soosamalt võrdlemisi vähe, kattes ainult kuni 15% pindalast. Varem kasvas III bon. männi-kuuse-segamets lehtpuu (ka ja ha) juureseguga. Sel külvialal asutasin sama aasta varakevadel mõned külvilapid seemnete idanemisvõimaluste selgitamiseks. Neil selgus, et katmata külvi puhul metsasamblast vabastatud toorhuumusel idanes ühe kuu jooksul 22% kuuse- ja 46% männiseemneist. See andis tõuke katsetada samal aastal samal katmata lapikülviga. Sellest mõttest juhitud teostati sel raiestikul kultiveerimine osalt Meldersi labida abil, osalt aga rehadega metsasamblast vabastatud lappidele, kusjuures seeme lappidel jäeti katmata. Töö juures selgus, et külvamise kulude suhtes mõlemad külviviisid on võrdsed. Teise aasta sügisel tehtud ülevaatusel selgus, et tühje lappe oli Meldersi labida osas 22%, rehalappide osas 19%. Ülelugemisel teostatud tagajärgede hindamisel (magu eelpool kirjeldatud) tuli Meldersi labidaga külvi osas 192 ja rehalappide osas 236 punkti saja külvilapi (prao) kohta. Neist andmeist selgub, et Meldersi labidaga külvamine andis üldiselt hea tagajärje, kuid katmata lapikylv rehaga valmistatud külvilappidele andis veelgi parema tagajärje.

Teine külviala asetses madalal liivaseljakul männi-kuuse-segametsaga lodus (kv. 67). Sel külvialal ei peetud külvamise juures kinni antud juhtnõrdest. Loodeti saada rahuldavat tagajärge samblakorra kõrvaldamiseta külvikohalt. Enamik külvi-
pragudest jäi aga taimedeta ja teisel sügisel tehtud ülelugemisel leiti taimi ainult niiskemates kohtades. Rohkem kui 75% külvi-
pragudest oli taimedeta. Kuuse külvamine käsitledaval aastal teostati sõnajala-tüübilisele (FT) kuusemetsa raiestikule (kv. 305) niiskel savikal liivamaal. Mets oli raiutud eelmisel tal-

vel. Rohtu oli raieistikul vähe. Umbes pooled külvipragudest jäid taimedeta.

1933. a. teostati ühel pohla-tüüpi (VT) värskel raieistikul ebatasasel maal külvamine kolmel viisil. Ühel osal külvati seeme rehadega sambla ja pealmise toorhuumuse kihi ärarebimise teel valmistatud lappidele ja kaeti $\frac{1}{2}$ tolli paksuselt liivaga. Teises osas kõrvaldati ainult sammal (*Hylocomium proliferum*, *Hyl. parietinum*, *Dicranum undulatum*) käega 15×20 sm suuruste laikude näol. Seeme külvati toorhuumusele ja kaeti liivaga. Kolmandas osas teostati külvamine Meldersi külvilabida abil. Suvi oli väga kuiv. Sügisel oli seisukord kõikides osades kaunis halb. Umbes $\frac{1}{2}$ osa lappidest oli taimedeta. Meldersi labidaga külvatud osas oli tagajärg parem kui teistes osades. Kõige vähem oli taimi käega valmistatud lappide osas.

Järgmisel kevadel märgati liivaga kaetud külvilappidel õige suurt järelidanemist. Väga paljudel eelmisel aastal tühjaks jäänud külvilappidel tärkas rohkesti taimi. Teise aasta sügisel oli seisukord järgmine:

	Tühjade lappide arv %	Läbisegine taimede arv lapi kohta
Meldersi labidaga külvatud osas	48 %	1,4
Käega valmistatud lappidel	32 %	2,0
Rehaga valmistatud lappidel kõrgel kohal	45 %	1,6
Rehaga valmistatud lappidel madalal kohal	30 %	2,5

Need arvud näitavad, et Meldersi labida pragudes katmata külvi tagajärjed paranesid vähem kui liivaga kaetud külvi osas. Kõige rohkem paranes tagajärg käega valmistatud lappidel. Lõppkokkuvõttes oli tagajärg Meldersi labidaga külvatud osas halvem kui teistes osades. Madalal kohal oli rehaga valmistatud liivaga kaetud lappidel tagajärg märgatavalt parem kui kõrgemal kingul. See nähtus on iseenesest õige iseloomulik selle külviviisi kohta. Siin ja mujal tehtud tähelepanekud kinnitavad, et rehaga valmistatud lappidel parandab liivaga katmine tasastel ja

niisketel maadel väga suurel määral idanemist ja võimaldab väga väikese seemnehulgaga saada häid tagajärgi. Ebatasasel künklikul maal aga jääb kuivemates kohtades, nõlvakuil ja harjadel, umbes niisama palju või rohkem külvilappe taimedeta kui hariliku lapikülvi puhul. Hariliku lapikülvi all on seejuures mõeldud kõplaga valmistatud pealt kohendatud külvilappe, mil seeme segatakse külvamise juures mullasse.

Kulud Meldersi labidaga külvamisel kõikusid 5 ja 16 kr. vahel pro ha. Läbisegiseks töökuluks hoolsa töö juures võib arvata 8—10 kr. pro ha.

Taimede arenemine oli Meldersi labida pragudes üldiselt rahuldav. See ei erinenud aga märgatavalt harilikust lapikülvist. Oletus, et selle külviviisi juures jääb ära külma poolt taimede väljatõstmine, leidis kinnitust.

Tehtud katsed ei haara kõiki asukohti, kus Meldersi labida kasutamine meil on mõeldav. Pohla-tüüpi raieistikud, mil labidat kasutati, ei esinenud sellele metsatüübile iseloomulikes tingimustes. Nad asetsevad madalal maal sooservades ja meie tüübiliste pohla-tüüpi metsade iseloomustamiseks ei ole nad täiel määral kohased. Kui aga nende katsete põhjal tahetakse teha järeldusi külviviisi tarvitamise kohta, siis oleksid need järgmised:

Külviviisi põhiidee, külvamine vajutatavasse praosse, on tervitatav. On olemas metsamaid, kus külvamine Meldersi poolt soovitatud viisil annab hea tagajärje (Volvvetis MST maal). Meldersi labida tarvitamine võimaldab mõnedel metsamaadel saada kõigiti rahuldavaid tagajärgi vähema kuluga kui harilik lapikylv.

Samuti selgub katseist, et esialgsed Meldersi poolt avaldatud lootused ei ole meie oludes täies ulatuses saanud kinnitust. Meldersi poolt soovitatud külvamise viisi tagajärjed on sagedasti tunduvalt halvemad hariliku lapikülvi tagajärgedest. Ka hinnavahe Meldersi külviviisi ja tegelikult meil tarvitavate külviviiside vahel ei ole nii suur nagu Melders oma ettekandes kinnitas (5-kordne). Meldersi põhiidee kasutamise võimalused ei ole aga sellega veel selgitatud. Erinevatele asukoha tingi-

mustele sobivaid külvikoha ettevalmistamise viise leides ja vajaduse korral seemet külvipragudes kattes on võimalik saada palju paremaid tagajärgi kui šabloonilise, Meldersi poolt esialgu soovitatud viisiga.

Viimasele asjaolule on ka Melders ise oma hilisemate katsete andmetega juhtinud tähelepanu ja loobunud esialgu rõhutatud soovist — toorhuumuse allesjätmise osas. Ka tema hilisemad katsed tõendasid, et männiraestikes toorhuumuse allesjätmine mõjub halvasti tagajärgedele. Sellele tugenedes soovitab ta oma hilisemas kirjutuses („E. Mets“ nr. 6 — 1931. a.) toorhuumust labida nurgaga enne külvikohalt ära lõhkuda ja alles siis vajutada pragu. Pealeselle soovitab ta veel pärast külvamist üle praod paaril korral tõmmata mõne kepikesega, et seeme katuks.

Lõpuks ei saa jätta tähendamata, et Meldersi külvi viisi kasutamine on tekitanud kaunis suure elevuse Soomes. Seal on aga asi arenenud selles suunas, et külvikoha ettevalmistamine teostatakse mitte külvilabidaga, vaid kõpla või hariliku labida abil. On tarvitusele võetud kõplad, millel külviprao vajutamise raud on kinnitatud kõpla otsa. Sellega siis on esialgsele külvilabidale antud kõpla kuju ja asi on Soomes arenemas Meldersi algmõtte ja lapikülvi paremuste ühendamise suunas.

Eelkirjeldatud tagajärjed 19. katsealal viitavad selgesti sellele, et ka meil Meldersi labida kasutamisel on võima-

lik odava külvikoha ettevalmistamise juures lapikülvidega saada samaväärseid tagajärgi nagu saadakse kuluka ettevalmistamise juures külvilabidata. Selles suunas Meldersi põhiidee rakendamise võimaluste selgitamine oleks tänuväärseks ülesandeks edaspidiseile katseile. Selle ülesande selgitamiseks on Voltveti metstkonnas vähe sobivaid maid ja seepärast tuleb asja lahendust oodata rohkem teistest metstkondadest.

14. Seemnete idanemisvõimaluste selgitamine.

Seemnete idanemine on väga tundlik bioloogiline protsess, mis väga kergesti on mõjutatav niihästi looduslike tegurite kui ka inimese toimingutega. Ühed ja samad toimingud erinevatel asukoha tingimustel või erinevatel ilmastiku oludel võivad idanemist mõjutada erinevalt. Hoolimata sellest, et meil männi- ja kuusemetsade asutamisega alata tuleb teha tegemist, on meil vähe kindlaid toetuspunkte, mille tundmisele noor metsamees võib rajada oma toimingud tegelikus elus. Paljud tegelikus elus tarvitavad toimingud on meil mujalt laenatud ja me ei tea, kas nad meie oludes on otstarbekohased.

1932. a. asusin Voltvetis uurima kuuse- ja männiseemnete idanemise võimalusi väikestel erinevates asukoha tingimustes asutatud katsealadel, millelele külvati loetud arv (100) seemneid. Osa katsealadest asutati vana metsa varjus, osa lagedal, raiestikel ja põlendikel. Pil-

Pilt nr. 16.

Üks külvikatsealadest
(nr. 206 ja 207 OMT)
männimetsas.

did nr. 16, 17 ja 18 selgitavad katsealade kju.

Esimese aasta tulemustest kirjutasin „Eesti Metsa“ 1933. a. septembrikuu-

tem mustika-soosambla-tüübil ja nimelt soosamblal. Idanemise protsent ei olnud aga ühtlane, kõikudes 31% ja 1% vahel. Madalates kohtades väga vesise

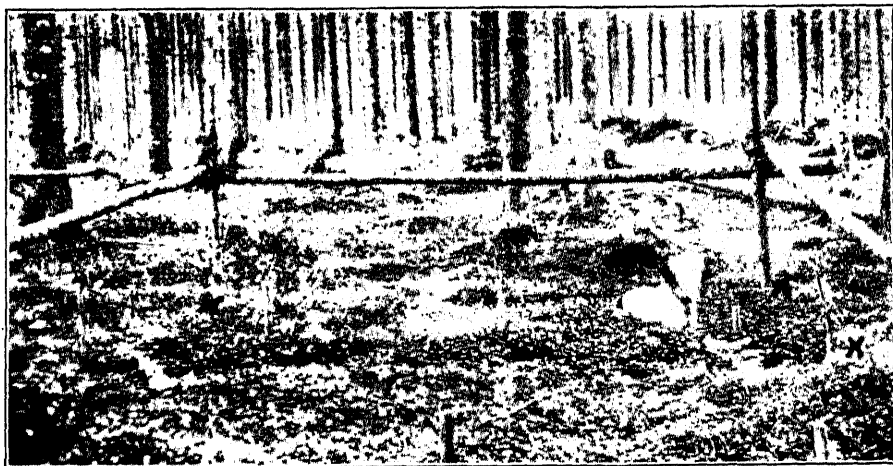

Pilt nr. 17.

Külvi katsealad nr. 36 ja 37 SUST metsas. Turbakihi paksus 1 m. Mändide kõrgus 24 m, läbimõõt 33 sm ja vanadus 160 a.

numbris. Kahel järgmisel aastal jatkasin tähelepanekuid varem asutatud katsealadel ja igal kevadel asutasin juure uusi. Kokku on kolme suve kestes jälgitud sääraстал katsealadel 55 tuhande seemne idanemist. Selle juures on saadud rohkesti arvulist materjaali. Ei saa aga kinnitada, et kolm aastat on küllalt pikk aeg ja saadud andmestik küllalt suur selleks, et tulemuste kohta teha lõpp-kokkuvõtteid. Käesoleva kirjutuse ruum ei võimalda üksikasjaliselt peatuda seni kogutud aineestiku selgita-

soosambla sees tärkas vähem taimi kui soosambla-mätastel. Esimesel aastal pärast raiumist idanes seeme raiestikul soosambla sees paremini kui teisel aastal pärast raiumist. Kaunis rohkesti tärkas taimi ka kanarbiku-tüübil kanarbiku sisse külvatud seemnest. Ühel juhul 1933. a. idanes 21% seemneist. Samal metsatüübil esines aga ka juhtumeid, kus kanarbiku sees ei tärkanud ühtki taime. 1932. ja 1933. a. olid kanarbikus idanemiseks soodsamad kui 1934. a.

Pilt nr. 18.

Eraldatud külvi katseala nr. 1. OMat kuusemetsas.

misel. Ei saa aga mööduda olulisimate tulemuste esitamisest.

Elava taimekatte sisse külvatud seemnest tärkas taimi kõige roh-

Mustika (MT), pohla (VT), jänese-kapsa (OT) ja jänese-kapsa-mustika (OMT) metsatüüpides oli seemnete idanemine väga väike ja enamikul katse-

aladest ei tärrganud taimkatte sees üldse taimi. Eriti väike oli idanemine 1933. aastal. Raiestikel ja lagedal tärkas taimkatte sees vähem taimi kui metsa varjus. Ilmastiku olud kõigil kolmel aastal ei olnud küllalt soodsad selleks, et metsasambla sees oleks võinud nimetust väärival hulgal tärgeta kuuse- või männitaimi.

Elavast taimkattest vabastatud maal idanes rohkem seemneid kui taimkatte sees. Soosambla kõrvaldamine tõstis idanevust võrdlemisi vähe. Ühel juhul idanes seeme elava soosambla sees paremini kui soosamblaturbal, mitmel juhul oli idanemine soosamblas ja turbal võrdne. Elava metsasambla kõrvaldamine suurendas niiskel maal idanemist õige tunduvalt, kuivematel maadel oli selle toiminguga mõju väga väike. Metsasambla kõrvaldamise soodustav mõju esines selle tõttu peaaegselt mustika-soosambla-tüübil ja niiskematel mustika-tüüpi katsealadel. Ka mõnedel sõnajala-tüüpi (FT) katsealadel idanes taimkattest vabastatud maal seeme kaunis hästi. Jänesekapsaleselehe- (OMaT), pohla- (VT) ja kanarbiku-tüüpi (CT) katsealadel idanes toorhuumusel väga vähe seemneist ja neil tüüpidel taimkatte kõrvaldamine soodustas idanemist väga vähe. Kanarbiku-tüübil idanes mõnel katsealal taimkatte sees rohkem seemnest kui taimkattest vabastatud maal. Selle juures selgus, et kuivadel liivamaadel (VT ja CT) ei ole ükskõik, kas toorhuumus paljastatakse suurte või kitsaste (8—10 sm) lappide näol. Kitsastel lappidel oli mitmel juhul idanemine suurem kui laiadel lappidel. Esines juhtumeid, kus toorhuumuse kõige ülemise korra kõrvaldamine soodustas idanemist õige märgatavalt.

Paljastatud mineraalmaal idanes seeme üldiselt paremini kui toorhuumusel ja taimkatte sees. Selle juures tuleb võtta arvesse, et mineraalmaa paljastamist võeti ette ainult niisugustes kohtades, kus toorhuumuse paksus ei ületanud 8 sm, harilik toorhuumuse paksus aga oli 1—4 sm. Kanarbiku-tüübil vanadel põlendikel esines aga korduvalt ka nähtusi, kus mineraalmaal

idanes niisama palju või isegi vähem kui taimkatte sees.

Mineraalmaa kohendamise mõju kanarbiku-tüübil ja ka pohla-tüübil idanemist pidurdavalt.

Eelpool toodud asjaolud käivad kõik katmata külvi kohta. Seemnete katmine mullaga või liivaga $\frac{1}{2}$ —1 sm paksuselt soodustas idanemist. Taimkattes külvi puhul oli katmise mõju võrdlemisi väike ja ta avaldus värsketel ja niisketel metsamaadel. Toorhuumusele külvides oli katmise soodustav mõju niiskematel metsades mõnedel katsealadel väga suur. Pohla-tüüpi ja kanarbiku-tüüpi katsealadel aga oli toorhuumusele külvi puhul katmise mõju väga väike. Kanarbiku-tüüpi katsealadel idanes toorhuumusel kaetult esimese suve kestes ühel juhul vähem kui katmatult ja alles järgmise kevade järelidanimine tõstis üldise idanenud seemnete arvu katmata külvi omast kõrgemaks. Mineraalmaale külvatud seemnete katmine mõjutas idanemist soodsalt ja see külviviis andis üldiselt kõige kindlama tagajärje. Kaetud külv kohendatud mineraalmaale andis mõnedel katsealadel rohkem taimi, mõnedel vähem. Niiskematel maadel ta andis sagedasti paremaid tagajärge kui kaetud külv kohendamata maale. Pohla-tüüpi katsealadel andis kaetud külv kohendatud ja kohendamata maal enam-vähem võrdse tagajärje. Kanarbiku-tüübil idanes aga kohendatud maal vähem seemneid kui kohendamata maal. Kuna ka taimede arenemine esimesel aastal oli selle metsatüübi kohendatud maal kiduram kui kohendamata maal, osutus kohendamise kanarbiku-tüübil üldse kahjulikuks toiminguks. Kohendamine teostati katsealadel 10 sm sügavuselt.

Ühel mustika-soosambla-tüübi raiestikul teostasin 1933. a. külve ka kohendatud turbale. Seeme kaeti kohendatud turbaga. Idanemine oli neil katsealadel parem kui kohendamata turbal ja taimede arenemine oli ka hea.

Järelidanimine, mille all teatavasti mõeldakse seemnete idanemist külvamisaastale järgneval aastal, oli katmata külvikatsealadel tühine. Seda

märgati ainult ühel kanarbiku-tüüpi põlendikul ja ühel jänese kapsa-mustika-tüüpi raiestikul.

Katmata katsealadel toimus seemnete idanemine esimese kahe kuu kestes. Ainult mõni üksik taim tärkas veel hiljem. Seemned, mis selle aja kestes ei idanenud, kaotasid järgmiseks kevadeks seega oma idanemisvõime.

Kaetud külvaladel oli idanemine sellest vähe erinev. Ka seal tekkis kesksuve paiku idanemises seisak ja jaanipäeva paiku selgunud seisukord püsis peaaegu muutumatult sügiseni. Septembri lõpul ja oktoobris tärkas aga kuivades kohtades sagedasti õige märgatavalt taimi. Veel rohkem tärkas neid järgmisel kevadel. Eriti suur oli järelidanemine 1934. a. kevadel. Eelmine suvi oli väga kuiv selleks, et seeme kuival maal oleks saanud idaneda, ja paljudel katsealadel oli selletõttu järelidanemine suurem eelmise suve idanemisest. Kõige kõrgem järelidanemine esines ühel kanarbiku-tüüpi katsealal, kus seeme külvasi toorhuumusele ja kaeti liivaga. Sel katsealal idanes esimese suve kestes 10% ja järgneval kevadel 22% külvatud seemneist. Niisketes metsades oli järelidanemine kaetud külvalappidel väga väike.

Vana metsa juurte mõju selgitamiseks raiuti mõnedel metsa varjus rajatud katsealadel vanade puude juured katseala ümber mulla sees katki. Sel teel eraldatud katsealadel idanes seeme paremini kui eraldamata katsealadel. Muld oli eraldatud katsealadel niiskem ja taimestik kasvas neil palju lopsakamalt kui mujal metsa all. Teisel suvel olid rammusa maaga metsades juurte katkiraiumise piirjooned selgesti eraldatavad selle tõttu, et eraldatud osas oli taimestik kõrgem ja tumedama värvinguga. Pildil nr. 18 on kujutatud üks eraldatud katseala. Ristidega on märgitud juurte katkiraiumise piirjoonte nurgad. Foto-plaat ei ole tume-

damat taimestiku värvingut oma õiges toonis suutnud edasi anda, kuid väike erinevus muust ümbrusest on siiski märgatav.

Ka puutaimed kasvasid eraldatud katsealadel lopsakamalt. See nähtus esines eriti selgesti ka turbamaal asetsevatel katsealadel, kus väliselt otsustades niiskust pidi olema küllaldaselt. Nii näiteks ühel mustika-soosambla-tüübil oli eraldatud katsealal 3-suveste männitaimede kõrgus 15 sm, eraldamata katsealal aga 5 sm. Kuusetaimede vastavad kõrgused oli 11 sm ja 4 sm.

Mis puutub puuliikide omavahelisse vahekorda, siis lasevad senised andmed märgata, et kuusesemnel vana metsa varjus taimkatte sees ja toorhuumusel idanemiseks on rohkem kalduvusi kui männil.

Tuleasemeil, mis on tekkinud kevadel raieala puhastamise ajal, samal kevadel külvatud seemned ei idanenud. Talvel raiumise ajal okste põletamise tuleasemele järgmisel kevadel külvatud seemnest idanesid mõned üksikud. Põletamisele järgneval aastal külvatud seeme idanes tuleasemeil väga hästi.

Põud põhjustas taimede hävimist mõnel kanarbiku-tüüpi katsealal ja nimelt seljandike harjadel asetsevatel katsealadel. Teistes metsatüüpides ja ka kanarbiku-tüübil tasasel maal põud ei põhjustanud taimede hävingut. Ühes kohas kanarbiku-tüübil surid taimed põua tagajärjel suurel taimkattest vabastatud katsealal, kuna sealsamas samasuguse ettevalmistusega kitsal lapil suur osa taimi pani põuale vastu.

Taimede üleskerkimine sügise ja kevade öökülmade põhjustusel esines 1932/33. aastal paremates niisketes metsades. Üleskerkinud taimi oli ka vana metsa varjus. 1934. a. kevadel taimede üleskerkimist peaaegu ei esinenud. Selle tõttu on aimestik üleskerkimisega seotud küsimuste valgustamiseks veel vähene.

(Järgneb.)

Viini rahvusvahelisest metsakaubanduse kongressist.

Möödunud aasta Berliini kongressi eeskujul kogunesid Euroopa metsa eksporteerivad maad ka käesoleval aastal ühisele nõupidamisele, et selgitada praegust turu seisukorda ja hinnata väljaveateid 1935. a. Algatus koosoleku kokkukutsumiseks läks välja Viinis asuvalt alaliselt rahvusvaheliselt metsakaubanduslikult komiteelt C. J. B. (Comite permanent international de la production, de l'industrie et du commerce du bois), kes koosoleku heaks kordaminekuks palju aitas kaasa, varustades delegaate rikkaliku statistilise materjaliga ja hoolitsedes kogu kongressi töö ja tegevuse korraldamise eest. Kongressist, mis peeti Viini Kaubanduskoja ruumides 25.—27. oktoobrini s. a., võttis osa kokku 12 maad 39 esindajaga ja nimelt: Austria, Eesti, Läti, Jugoslaavia, Nõukogude Vene, Poola, Rootsi, Rumeenia, Soome, Tšehhoslovakkia, Kanada ja Inglismaa. Euroopa metsaeksportööridest jäi kongressi töödest eemale vaid Leedu, kes oli määranud küll oma esindaja, kes aga koosolekule ei olnud ilmunud. Eestit esindasid kongressil härrad prof. A. Mathiesen ja A. Netze riigimaade ja metsade valitsuse poolt ja hra J. Dicks Eesti Metsatöösturite Ühingu poolt. Kongressi päevakorras figureerisid järgmised küsimused:

- I. Rahvusvahelise puuturu stabiliseerimine 1935. a.:
 - a) nõudmiste hinnang,
 - b) pakkumiste hinnang,
 - c) pakkumiste kooskõlastamine nõudmistega.
- II. Eriläbirääkimised paberipuid eksporteerivate maade vahel.
- III. Mõtete vahetusi standardiseerimise probleemide üle.
- IV. Rahvusvaheline metsastatistika.

Tähtsaim kõikidest nendest küsimustest oli kahtlemata p. 1 all tähendatu, sest Euroopa puuturul võis viimasel ajal panna tähele nähtusi, mis elavalt meenutasid äsja möödunud rasket kriisiaega ja lubasid oletada selle kordumise võimalust. Sellest siis ka arusaadav, miks kongressi kõnelused nii või teisiti keer-

lesid peamiselt selle päevakorra punkti ümber. Enne kui asuda hindama 1935. aasta väljaveateid, selgitati üksikasjaliselt puuturu praegust seisukorda, selle vastuvõtu võimet aasta viimasel veerandil ja iga üksiku maa osa käesoleva aasta eksportprogrammi täitmisel. Läbirääkimistest selgus, et ärevus, mis mõningate metsaeksportööride juures viimasel ajal ennast on hakanud avaldama, pole sisuliselt küllalt õigustatud ja põhjeneb nähtavasti olukorra ebaõigel hindamisel, sest Berliini koosoleku poolt 1934. a. jaoks ülesseatud sisse-väljaveo arvud on möödunud 9 kuu jooksul juba ilma Kanada ja USA-ta täidetud rohkem kui 75% ulatuses. Kui aga arvestada ka USA-d ja eriti Kanadat, kes oma saetud materjalide väljavedu Inglismaale, võrreldes 1933. a. omaga, on rohkem kui kahekordistanud (jaanuar-august 1934. a. 207.000 standardit 90.952 stand. vastu 1933. a. samal ajal), siis peab arvama, et Euroopa saetud materjalide import kujuneb käesoleva aasta lõpuks märksa suuremaks kui seda juleti ennustada Berliinis. Selgitatud väljaveo võimalused käesoleva aasta lõpuni, koosolek asus hindama väljaveateid ja turu mahtu 1935. aastaks, kusjuures jõuti seisukohale, et Euroopa puuturu vastuvõtu võime 1935. aastal ei peaks ulatuma 1934. a. omani, vaid jääb tõenäoliselt sellest maha kuni 10% ulatuses. Sellest järeldub, et selleks, et turu stabiilsust mitte rikkuda ja uut hindade langust mitte kutsuda esile, on vajaline pakkumist ja ühes sellega ka saetud eksportmaterjalide toodangut 1935. a. piirata vähemalt 10% võrra, missugune seisukoht ka kongressi poolt üksmeelselt kiideti heaks. Vastuvõetud resolutsioonis konstateerib kongress turu vastuvõtuvõime arvatavat vähenemist ja pöördub kõigi produtsentide poole soovivaldusega, et need oma 1935. aasta toodangut saetud eksportmaterjalide alal vähendaksid vähemalt 10% võrra. Kuna see resolutsioon, nagu juba tähendasin, võeti vastu kõigi asjaosaliste heakskiitmisel, siis võib arvata, et see leiab ka heatahtlikku täitmist. Üksikute maade sisse- ja väljaveo kohta

annavad ülevaate järgmised tabelid, annete alusel, osalt aga on rajatud mis on koostatud osalt statistiliste aru- kongressi hinnangule.

Tab. I. Okaspuu saetud materjaali import standardeis.

Importeerija maa	Berliini hinnang 1934. aastaks	1933. a. tegelik import	I—VIII tegelik import		I—VIII kuu import protsendis aasta importist		Viini hinnang I—XII kuu kohta	
			1934	1933	1934	1933	1934	1935
1. Taani	180.000	169.046	117.978	93.979	66	56	180.000	180.000
2. Suur-Briti	1.900.000	1.949.677	1.372.240	1.055.274	75	54	2.200.000	1.800.000
3. Iiri		52.751	53.889	32.705				
4. Hollandi		350.000	458.219	261.685				
5. Belgia	230.000	238.820	130.765	150.238	57	63	180.000	180.000
6. Prantsusmaa	310.000	296.481	159.798	196.448	52	66	240.000	220.000
7. Schweits	30.000	23.166	11.294	14.570	37	63	15.000	20.000
8. Saksamaa	300.000	243.322	239.001	149.832	80	62	375.000	350.000
9. Ungari	90.000	90.256	82.197	52.489	91	58	100.000	100.000
10. Itaalia	320.000	351.771	264.151	273.218	83	78	310.000	320.000
Kokku 1—10	3.710.000	3.873.509	2.693.006	2.262.680	72	58	3.920.000	3.470.000
Peale selle:								
11. Austria	3.000	1.207	853	963	28	80	—	—
12. Tšehhoslovakkia	7.000	1.830	253	1.612	4	88	—	—
13. Hispaania	110.000	108.175	—	—	—	—	90.000	90.000
14. Kreeka	50.000	50.284	—	—	—	—	50.000	50.000
15. Egiptus	80.000	89.164	39.599 ¹⁾	32.705 ²⁾	49	37	70.000	70.000
16. Tunis	—	5.565	1.506 ¹⁾	—	—	—	—	—
17. Alžir	40.000	30.000 ³⁾	19.831 ²⁾	22.870	69	—	40.000	40.000
18. Marokko	—	13.273	6.125 ¹⁾	—	—	—	—	—
19. Palestiina	30.000	33.641	—	—	—	—	40.000	40.000
20. Lõuna-Aafrika	60.000	14.876	—	—	—	—	80.000	80.000
21. Austraalia	30.000	30.000 ³⁾	—	—	—	—	30.000	60.000
22. Teised maad								
Kokku II 11—22	410.000	378.015	—	—	—	—	402.000	430.000
Kokku III 1—22	4.120.000	4.251.524	—	—	—	—	4.322.000	3.900.000

Märkused: ¹⁾ Jaanuar — juuni; ²⁾ jaanuar — juuli; ³⁾ hinnang.

Tab. II. Okaspuu saetud materjaalide eksport standardeis.

Eksporteerija maa	1933		1934			Viini hinnang I—XII	1935 Viini hinnang I—XII
	Berliini hinnang	Tegelik eksport	Berliini hinnang	Tegelik eksport I—IX	% Berliini hinnangust		
1. Norra	60.000	44.364	60.000	31.718	52	45.000	10% võrra vähem kui aastal 1934.
2. Rootsi	850.000	909.318	850.000	630.696	74	925.000	
3. Soome	900.000	978.189	900.000	770.285	86	1.050.000	
4. V. N. Liit	1.000.000	982.553	950.000 ¹⁾	750.000	79	1.000.000	
5. Eesti	—	46.261	—	61.245	—	75.000	
6. Läti	230.000	151.184	230.000	125.107	93	160.000	
7. Leedu	—	34.914	—	27.791	—	35.000	
8. Poola	310.000	338.638	340.000	272.255	75	350.000	
9. Tšehhoslovakkia	40.000	46.691	70.000	76.137	109	100.000	
10. Austria	240.000	246.471	300.000	190.074	63	250.000	
11. Jugoslaavia	180.000	152.823	190.000	123.285 ²⁾	—	200.000	
12. Rumeenia	200.000	189.578	220.000	187.152	85	260.000	
13. Kanada	140.000	185.506	200.000	215.971 ²⁾	108	365.000	
14. USA	—	195.746	—	—	—	—	
Kokku	4.150.000	4.502.236	4.310.000	3.461.716	vähemalt 80	4.815.000	
Kokku ilma V. N. Liiduta	3.150.000	3.519.683	3.360.000	2.711.716	vähemalt 80		

¹⁾ Berliini kongressi poolt hinnatud, kuid V. N. Liidu poolt mitte tunnustatud.

²⁾ I—VIII väljavedu.

Nagu toodud arvudest nähtub, arvad eksportöörid, et nad 1934. a. lõpuni suudavad vedada välja kuni 4.815.000 standardit, samal ajal hindavad nad aga tarvitajate ostuvõimet vaid 4.322.000 standardile. Selle näilise vastolu suhtes, millele juba kongressil juhiti tähelepanu, tähendas rootsi delegaat peadirektor Ekman, et sisuliselt ei ole siin mingit vastolu ja et kongress olevat oma arvestustes jõudnud väga õnnelike tulemusteni, sest esiteks olevat igal eksportööril kaldumus oma väljavedu tõelikkust näidata suuremana ja teiseks olevat kongress importeerivate maade 1934. a. sissevedu hinnanud väga tagasihoidlikult. Selle tõttu polevat kahtlust, et eelmainitud umbes 10%-line vahe üldimpordi ja üldeksporti vahel tegelikult püsima ei jäävat ja et olevat põhjust loota, et käesoleva aasta eksport ja import aasta lõpuks tasakaalustuvat.

Paberipuude sorteerimise alal esitasid poola delegaadid kongressile konkreetse ettepaneku, mille suhtes selle küsimuse läbivaatamiseks moodustatud erikomisjon asus järgmisele kongressile üldkoosoleku poolt heakskiidetud seisukohale:

„Paberipuude erikomisjon tunnistab põhimõtteliselt tarviliseks paberipuude

sorteerimise tingimuste ühtlustamise, millega kindlustataks niihästi valmistaja kui ka tarvitaja huvid. Komisjon otsustab võtta ühtlustamise aluseks poola delegaatide poolt esitatud sorteerimise kava ja palub asjaosalisi oma märkmed selle kava kohta teha teatavaks C. J. B-le detsembrikuu lõpuks, mille järele C. J. B. jaanuaris või veebruaris 1935. aastal Varssavisse kutsub kokku uue nõupidamise paberipuude sorteerimise asjus.

Edasi leiavad paberipuid tootvad maad, et eksportpaberipuude pakkumine 1935. a. ei saa ületada paberipuude hinnatud tarvitust.

Mis puutub III ja IV päevakorra punkti, siis võeti sel alal vastu viis otsust metsakaubandusliku statistika, müügi statistika, mõõduüksuste, konversiooni faktori ja tolli nomenklatuuri kohta, missugused otsused saadetakse asjaomaseile riikidele palvega nende käsitlemisele võtmiseks oma kaasabi mitte keelda.

Viimasel kongressi päeval oli kongressi juhatuse poolt korraldatud erinõupidamine Balti riikide delegaatidele, kus tulid kõne alla küsimused, mis nii või teisiti on ühenduses nende riikide võimaliku liikmeks astumisega C. J. B-sse.

A. Netze.

Metsaühingute lähemaist tööülesandest.

Õige peremehena on praegune valitsus intensiivselt hakanud kandma hoolt metsa kui riigi ühe suurima põhivara eest ja on annud sellega head eeskujuga erametsade omanikele. Suhtumine metsale on muutunud paremaks, olukord on tunduvalt kindlam ja julgem kui see oli mõni aeg tagasi. Kindla käega reguleerib uus metsaseadus suuremate erametsade majandamist õigetes raamides, andes ühtlasi tõhusaid tugipunkte ka väiksemate erametsade, meie talumetsade, paremasse seisukorda viimiseks. Loodud metsahoiukomitee kaudu on erametsanduse korraldamine ja edendamine võetud üles riiklike ülesannete hulka ja sellele tööle on antud riiklik tunnustus ja ainelist tugegi. Uue jahiseadusega avanevad laialdased

võimalused korrapärase jahimajanduse edasiarendamisele. Mõlemates nendes seadustes leidub ühtlasi rohkesti aluseid meil seni söödis seisnud loodusekaitseliste ülesannete lahendamiseks. Nii on avanenud paremad töötingimused kõikidel nendel suundadel, millistel metsaühingud seni on töötanud, -- on sündinud tähelepanu vääriv pööre paremuse poole!

Erametsanduse edendamise alal metsahoiukomitee arvatavasti saab töötama koos metsaühingutega sel teel, et aitab kaasa ühingute töö arenemisele oma tööjõu kui ka ainelise toetusega ning võtab arvesse laenude ja toetuste esitamisel metsaühingute seisukohti ja ettepanekuid. See tõstab tunduvalt ühingute prestiiži ja tegevusindu.

Esijoones kuulub korraldamisele ühingu seesmine tegevus, et side liikmete vahel jääks püsima ja liikmed tunneksid ühingu olemasolevat kasu. Vastavalt kevadise täiskogu koosoleku otsusele tuleb kaaluda osakondade asutamise tarvidust ja võimalusi ja vastavaid otsusi viia ellu. Liikmeile-metsaomanikele tuleb korraldada kas usaldusmeeste või liidu sekretäri kaudu metsamajanduslik nõuandekohapeal. Ühingu töökavast on tarvis informeerida kohapealset ajakirjandust, et see üldsusele saaks teatavaks ja et asjast huvitatud isikud saaksid tulla kaasa.

Ühingu peamine tegevus seni on toimunud välispool liikmeskonda metsandusliku hariduse levitamise näol usaldusmeeste kaudu. Sügisel ja talvel tuleks kursustel käsitada kasvava metsa parandamise võimalusi, eriti selgitades praeguse käbiaasta ärakasutamist loomuliku uuenduse saamiseks, käbide ja seemnete kogumist kevadiseks külviks ja kasvatusraiate teostamist. Oleks väga hea, kui mõnes talus saaks viia osa töid läbi näitlikult — sellest õpiks kogu küla.

Metsasaaduste ühisomäike asi ei nihku meil paigast, ometi on see parimaks võitlusvahendiks väikemetsaomanikele hindade parandamiseks, nagu Soome eeskujud näitavad. Katseid sel alal tuleb jätkata igal usaldusmehel kõnelustes metsaomanikega, kui küsitakse nõu metsamüükide puhul.

Kevadel algavad maanteede kaunistamise tööd puude istutamise kaudu, milleks juba teedeministeerium on astunud samme. Koolivalitsuse nõudel peavad kõik koolimajade ja rahvamajade ümbrused kolme aasta kestes olema korraldatud ja kaunistatud. Nii on kodumõruse ja maastiku kaunistamise põhimõtted leidnud kiiduväärset tunnustust ka valitsusasutustes, samuti nagu see taludes saab järjest populaarsemaks. Sellealalist tööd toimetatakse Saksamaal loodusekaitse organisatsioonide juhtimisel ja väga kavakindlalt.

Meil tuleks metsaühinguil jätkata senist tööd sel alal ja talvistel kursustel äratada rahva huvi kodumõruse kaunistamise vastu, selgitades tööd läbiviimise võimalusi, et kevadel saaks tegelike töödega alata taastamatult. Kaunistuskavade koostamisel, kui usaldusmeestele see osutub raskeks, võib rahvast juhtida põllutöökõrja aianduskonsulentide (9) ja põllutöökõrjate aiandusõpetajate juure (11), sest kavades tuleb lahendada tavaliselt ka viljapuude ja marjapõõsaste paigutamist jne. (Virumaal — Rakveres ja Mõdrikul; Harjumaal — Tallinnas, Saksus, Kehtnas; Läänemaal — Märjamaal ja Vigalas; Saaremaal — Kuressaares ja Karjas; Pärnumaal — Pärnus; Viljandimaal — Viljandis, Olustveres ja Pollis; Järvamaal — Jänedal, Vodjal ja Säreveres; Tartumaal — Tartus, Vahil ja Vasulas; Võrumaal — Võrus ja Antslas; Petserimaal — Petseris), pealeselle leidub veel igas põllutöökõrjalis ja suuremas riigimõisais aianduse alal kogunud isikuid.

Sobiv, ja võib-olla tänuikumgi, on jätkata noorte hulgas metsaharrastuse levitamist. Koolivalitsuse korralduse järgi on metsameestel võimalik korraldada koolides metsatunde ja seal võrsuvale rahvapõlvele kõnelda metsa elust ja arenemisest, puude ja põõsaste tundmisest, tarbepuudest ja kodumõruse kaunistamisest. Osa neil tundidel külvatud seemnest langeb tingimata heale pinnasele, eriti kui noored veel kuidagi viisi saavad kevadel oma kätega saata korda kasulikke tööd metsapäevadel. Sama tööd tuleks edendada ka maanoorte ringides.

Lõpuks juhiksin tähelepanu ühele soodsale töövõimalusele. Järva-Jaanis kavatakse ligemal ajal korraldada näitlikku kõrjut metsa alal. Harutusele tuleb nimelt põllupidaja kaebus metsaomaniku vastu karjatamise keelu pärast metsades. Samasuguseid näitlikke kohtuid sobib korraldada laiemaltki.

Karl Kerberg.

Kalmistute korraldamisest.

E. Lepp.

Matuse viisid ja matusekohad on elanud inimkonna arenemise ja eluga üle õige mitmed ajajärgud. Kõige püsivamad on siiski olnud matuse viisid, mis on säilinud veel tänapäevani. Juba vanal ürgajal kasutati selleks vett, tuld, õhku ja mulda. Sama põhijoon on maksev veel praegu, ainult väikeste muudatustega. Nii näiteks: kultuurinimene ei põleta enam oma kaasinimese maisi jäänuseid väljas tuleriidal, vaid selleks otstarbeks on ehitatud krematooriumid; vette matmised sünnivad ainult erakorrallisil juhtumeil, merel jne.

Selle vastu aga suuremaid ümberkorraldusi on võetud ette matmisekohade korrastamises. Ajajooksul on kujunenud välja terve rida erivormilisi kalmistuid, millede vorm on nõudnud endale ka vastava jaotuse ja sisustuse.

Vanal ajal maeti, arvestades ristiusku, kirikusse, sellele järgnevalt kiriku ümbrusse, kui ruum seal kippus jääma kitsaks, viidi surnuaiad linnast välja, teispoole linna müüre ja kaitsekraave, alul linnavärvate ligidusse, siis juba sealt kaugemale.

Eemaldumise põhjuseks linnast oli esialgu maa, ruumi puudus, pärastpoole seltsisid sellele veel hügieenilised ja muud põhjused, nagu ehituskunst, taimestiku kasutamine, esteetiline külg jne.

Surnuaed pidi olema puhkuse ja rahu kohaks. Asukoha ja ehitusviiside, sisustuse järgi võib jagada praegusi rahu-kohti järgmiselt:

Kirikuga seotud kalmistu, kus matusekohad asetsevad kirikule lähimas kauguses, õigemini kiriku ümber. Iseäranis sagedasti võib neid kohata maal, kuid viimane aeg on hakanud ka siin oma kinnikut suruma kirik-kalmistute arengule, ja seda ka just ruumipuuduse alusel. Selle tagajärjel ollakse sunnitud rahupaiku asetama kaugemale kirikust, kus enam peamotiivina ei esine kirik, vaid kellatorn, vahest ka kabel. Neid surnuaedu võiks samuti kutsuda kiriku-kalmistuiks, kuid

et siin puudub kirik, oleks neid vahest õigem nimetada m a a k a l m i s t u i k s .

Nimetatud kaks surnuaia tüüpi on kõige ligemal seisvad rahva hingele ja arenemisele. Siit võib õige sagedasti leida rahva omapärasust ja puutuda kokku romantikaga, mis vägisi kipub kaduma, vanduma alla meieaja mehhaniseerimise voolule.

Kaunis ligidal eelmisele kahele surnuaiale seisavad üksikud perekonnade matusepaigad, kus peamotiiviks võib samuti olla kabel või mõni suurem monument. Nimetatud matusekohad valiti harilikult välja ümbritseva looduse ilusaimas rüpes, mida sagedasti inimese maitse ja käetöö abil püüti muuta kaunimaks.

Kaugemal kirjeldatud kalmistuist asetsevad juba park-kalmistud, mis kujunesid välja läinud sajandi viimaseil aastakümneil ja XX sajandi alul Ameerikas. Siin aga mindi kahjuks liiale ja surnuaed kaotas rahupaiga mõiste. Peab ütleva, et nad ei olnud selleks loodudki, sest nende peasihiks oli võimaldada rahvale puhkepäevadel ja -tundidel koht, kus nad võiksid lahutada meelt ja nautida looduse ilu. Neisse parkidesse ehitati jahilossitaolisi kabeleid; suuri veekogusid, täidetud veetaimestikuga; rosaariume ja kaunistati loodust igasuguste ilupõõsaste ning -puudega. Suur viga seisis siin veel selles, et kõik tuli teha ja luua, kui oli saabunud aeg, kus loodus hakkas pakkuma täielist ilu, sagedasti ei olnud haudadest jäänud järele vähimatki jälge.

Aru saades neist puudustest, jäeti varsti park-kalmistute asutamine ja mindi üle metsakalmistute rajamisele. Kahjuks neid kalmistuid võis luua ainult neis asukohtades, kus oli käepärast küllaldaselt maad ega puudunud mets. Metsa küsimusega seltsisid veel teised nõuded. Tähtis oli, et metsa all võisid kasvada teised, varjukannatavad ja -nõudvad, taimed, et neil oleks küllaldaselt niiskust, mulda ja toitaineid kasvamiseks. Puude valik

pidi olema säärane, et nad läheksid küllaldaselt hilja lehte või laseksid valgust läbi ja juurduksid sügavalt. Selleks osutusid parimaiks männi- ja segametsad.

Kui park-kalmistuil üksikute aiaosade tähtsuse tõstmist tähistasid teed, alleed, veekogud jne., olles ühes seega juhiseks ka liiklemis- ja matuse asukohtade leiule, sattus metsa-kalmistu seltest küljest veidi halvemasse olukorda. Varsti aga leiti ka siin väljapääsutee monumentide, kaevude, perekonna-matusekohtade jne. näol.

Ilusaimaiks kalmistuiuks nii lahku- nuile kui ka omastele on kahtlemata metsa-kalmistud. Siin võib viibida täielises rahus, andudes mõtetele ja tunnetele, ilma et tarvitseks karta segamist. Peamotiiviks on siin mets ja vaikus.

Suuremate asunduste, vabrikute ja linnade juures on kujunenud välja geomeetrilised kalmistud, millede vorm ja sisustus on tingitud maa-ala kallidusest ja väiksusest, sest geomeetiline vorm on see, mis võimaldab kõige otstarbekohasemat maa kasutamist. Algkuju selleks lahenduseks on annud haua neljakandiline, piker- gune vorm, mida võiks nimetada kui peamotiivi sel kalmistu liigil.

Mitte vähem tähtsat osa ei mängi siin kalmistu valitsushoone, kabel või vah- est isegi kirik ja krematoorium ühes kolumbaariumiga, kalmistu vahimaja, aiandus (lavad, klaasmaja), kuur jne. Need kõik on tuiksoonteks, kus keeb elu ja kust eluavaldused väljuvad teede kaudu üksiku haua juure.

Haudade liigituses on viidud läbi oma kindel kord. Nii võib siin leida reas matuse kohti, eraldi lastele, pooltäiskas- vanuile ja täiskasvanuile; perekonna- ja muid ühismatusekohti. Unustusse ei ole jäetud põletatud surnute jäänuste, tuha paigutust omaette asukohas.

Geomeetrilisele lahendusele seltsib siin sagedasti sümmeetria, mis küll alati ei ole ilus, võib tihti isegi muutuda igavaks. Sümmeetriat tarvitatakse nii haudade, perekonna-matusekohtade ja taimestiku (puud) asetuse juures. Sümmeetrilised on teed ja ülejäänud aia jaotus. Igal sammul, kus mitte ei

liiguta aias, võib panna tähele maa ka- sutamist viimse võimaluseni, mis oma- kord on selge eelpool nimetatud põhjus- tel, millele lisaneb veel aia korras- hoid. Mida rohkem on maetud maa- tükile, seda väiksemad on korrashoiu kulud. Väiksemate kuludega on või- malik saada kätte suuremat efekti.

Geomeetiline kalmistu lahenduse viis ei peaks olema võõras meie oludele, iseäranis neis asukohtades, kus tege- mist on kalli maaga ja tahetakse luua kindlat korda, ülevaatlikku pilti ning saavutada ühtlast ilu, sest surmas ole- me kõik ühtlased, kuigi igapäevases elus mängib suurt osa sotsiaalne olukord ja vahekord.

Parimaks näiteks ühistunde, ühte- kuuluvuse, selgituseks võivad olla lan- genute ja kaitsevæe kalmis- tud.

Kõige piltlikuma lahenduse võimal- dab just esimene neist. Üheskoos või- delnud, ühel nõul ja jõul püüdnud saa- vutada ülimat sihti inimkonna elus — vabadust, toonud väärtusrikema isamaa altarile — elu, kuna surm ei ole suut- nud lahutada neid teispoole elu — ühis- haud, ühiskalmistu. Ilusamat vaadet, naudingut, mõtete möllu ja kajastust (kahjuks küll!!) kui langenute puhke- paik ei suuda pakkuda mingisugune kalmistu vorm. Kõiki surub ja katab siin ühine pitsat!

Kaunis ligidal sangarite puhkekohale on kaitsevæe kalmistu, mis endas võib sisaldada ka eelpool nimetatud kalmu- küngaste kogu.

Lahenduse selgituseks olgu toodud siin- kohal Narva garnisoni kalmistu kavand. Kava seletuseks pean tähendama, et kalmistu koos- neb kahest osast, vanemast ja juurevõetavast uuest maa-alast. Vana kalmistut märgib mo- nument (1) ning piirab elusaed kuuskedest (20). Lõunasiht asub kaval mõõdu 1:200 ni- metuse juures, selle peal on kalmistu uus osa.

Vana kalmistu on rajatud täieliselt ilma mingisuguse plaanita ja seda peab ütlema just matuse, haudade asetuse ja taimestiku valiku kohta. Kalmistul puudub ühine, kui just ütelda sõjaväeline kord. Kohati on haud kuhjatud üksteise otsa, kohati aga leidub nende vahel niipalju maad, et siia võiks julgesti matta kui mitte kaks, siis vähemalt ühe surnu. Põõsaid ja puid, just viimaseid, on istutatud

kalmistule valikuta ja sihita, nii et üksikud puud ei pääse praegu, rääkimata tulevikust, mõjule. Enam-vähem vastuvõetav on teede jaotus aias.

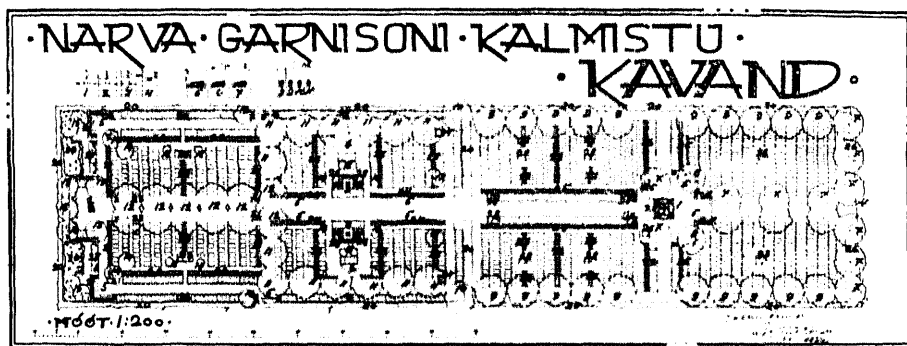
Sellega oleks mõne sõnaga antud praeguse olukorra kirjeldus kalmistul. Kui kirik-kalmistul peamotiiviks oli kirik, geomeetrilisel kalmistul haud jne., siis kaitsevääkalmistuil võib eelnimetatud osa täita kabel, mõni suurem monument ja, arusaadavalt, haud.

Kabel või monument peab asetsema alati kalmistu peateljel või tähtsaimate teede ristlemiskohas või aia lõpus, teede lõpp-punktis. Kui võimalik, siis olgu need ehitused juba kaugelt märgatavad, väravast sisse astudes.

Kõik arhitektoonilised ehitused peaksid ehitusviisi ja aine valiku poolest pakkuma

võimaluseni. Ühe matusekoha suuruseks on võetud 1,00×2,40 m. Teede jaoks haudade vahel on nähtud ette 0,70 m (jalg- ja peaotsas), külgedel aga 0,35 m. Meie matmiseviisile paistab säärase tihedus vahest veidi liialt silma, ei olda sellega harjunud, seepärast võiks teise mõõduna, laiusena, kasutada 1,20 m, kuna pikkus jääks endiseks. Kinniaetud haud omaks järgmised mõõdud: laius 0,65 m, pikkus 1,70 m ja kõrgus 0,15 m. Kõrgemaid hauakünkaid ei ole soovitatav teha, sest neid on raske hoida korras, iseäranis neil juhtumil, kui tegemist on kergema maaga ja vett ei ole käepärast.

Haudad on paigutatud: osaliselt peaotsad, siis jälle jalad vastamisi, millist jaotust piirtelevad elusaiad. Haudad kõik on mõeldud rohelise

naudingut silmale ja äratama ilutunnet, mida aga pahatilti ei või ütelda meie ehituste kohta. Teinekord tärkab säärase soov, et neelgu neid maa või katku neid taimestik (kui neil ajalooline väärtus) sääraselt, et nad kunagi ei näeks päikesevalgust. Praegune monumenti asetus (1) kalmistul on vastuvõetav ainult sellele osale, mida kutsutakse vanaks kalmistuks. Kui midagi püsivamat paigutada surnuaeda, siis peab arvestama seda, kuidas ehitus välja näeb tulevikus, kui kasvab taimestik ja kalmistu nõuab vahest laiendust. Seda ei ole praegusel korral peetud silmas. Mina isiklikult oleksin paigutanud monumenti kaugemale aeda, platsile 2, sest siis oleks avanenud võimalus luua talle kindlat tagaseina. Äärmisel juhtumil oleks võinud kaalutluse alla tulla veel ühe ja vana kalmistu ühenduse piir (keskel).

Kalmistu maa-ala, piirjooned, monument ja haudad nõuavad siin kindlalt geomeetrilist lahenduse viisi. Põhjuseks võib veel olla, et tegemist on just kaitsevää kalmistuga.

Haudade suurus on võetud minimaalne, sellega on piütud kasutada maapinda viimse

murukatte all, samuti teed, mis asetsevad nende vahel, sest teid meie oludes on raske teha, veel küsitavam on nende korrashoid.

Kaitsevää kalmistuil ei tohi lubada, et omaksed ise asetaksid oma maitse ja äranägemise järgi haudadele mälestuskive, riste jne. Siin peab kõik olema ühine, tuletama meele üht ühiskonda. Sest inimene elades kuulub ühiskonda, ei saa läbi teise inimeseta, seda põhimõtet peab just sel kalmistutüübil veel rohkem rõhutama.

Ümber samasugune oleks haudade kaunistamise põhimõte. Kõige ilusama aia, kalmistu ja selle kava jaotuse võib taimestikuga rikuda parandamatult.

Suuremate taimedega, nagu pöösad ja puud, ei ole siin võimalik talitada oma äranägemise järgi, sest neid istutab kalmistu valitsus, nagu teistel geomeetrilistel kalmistutel uemal ajal, kuid ka väiksemad taimed, mida kutsutakse lilledeks, võivad küllalt halvasti mõjutada üldpilti, kui nende istutamist ei viida läbi sihikindlalt ja teadlikult.

Seepärast kaitsevää kalmistuil tuleks keelada omastel haudade kaunistamine. Kui soovi-

takse surnut pidada meeles, võiks asetada hauakünkale väikese lillekimbukese. Sellest aitab. Üldkaunistamise õigus aga peab jääma kalmistu valitsusele, mille rahalise kulu võiksid kanda omaksed, korjandused, surnuaiapäevad või üksikud väeosad. Praegusel kaval on osaliselt lahtine lillede istutamine, nimelt lilledele on jätud asukoht (28), kuhu lilli võivad asetada nii omaksed (potililled, püsikud) kui ka kalmistu valitsejad. Kas just see on tähtis, et toodud lill peab ilmtingimata asetsema omakse, tuttava hauakünkal? Ei! Arvan, et palju tähtsam on teadmine, et kadunud on peetud meeles.

Kalmistu lillepeenrad kaitsevää surnuadadel võivad olla lillede panikohtadeks.

Peale nende lillede võib surnuaias leida veel teisi lilleistandusi, mis täidavad üldist ilunõuet, näiteks monumendi ümbruse kaunistamine, puhkekohtade ilu tõstmine jne.

Narva kalmistu monument on loodud nii imelikult, et monumendi jalalt tõusevad astmed, kuid kuhu need astmed viivad, mida nad tahavad, mis on nende ülesanne, seda nad ei ütle. Seepärast on just astmete vahe täidetud lilledega, et kasutada ära nii-kui-nii kitsast maa-ala monumendi ümber.

Kaval vanas kalmistu osas leidub monument (1), uues aias eraldi matusekohad (2, 3) vabadusristi vendadele, kaitseleikule jne. Ette on nähtud siin vähemad monumendid (numbrid samad). Sissekäiku kalmistule tähistab värav (4), puhkekohti pingid (5). Meil on tavaliseks nähtuseks, et pinke ja muud aiameööblit (iseäranis kaitsevääs) püütakse värvida roheliseks. See viis on täitsa vale. Loodus on nii-kui-nii roheline ja sellest rohelisest massist leida pinki jne. ei ole kerge. Aiameööbel värvitagu nii, et see paistaks juba cemalt silma. Kõige vastuvõetavam on siin valge, kreem, valge-punase-kirju, isegi punane jne. värv. Loodus ei kaunistu ennast kunagi rohelisega, vaid just

värvide eri valikuga püüab paista silma valitsejale — inimesele! Matusekohad teatud üksustele (6), vabadusristi vennad jne.

Platsid, peamiselt 6, on korraldatud sääraselt, et neid võib võtta üld-, reas matusekohtade alla.

Teid kalmistul peab alati palistama esmajärguliste allee puudega (7, 8, 9, 10, 11, 12): mägivaher, harilik vaher, jalakas, künnapuu, pärn, väikeseleheline ja suureleheline, mis piiravad teid ja võimaldavad kergemat haudade leidmist. Puud peaksid olema tavalised, kodumaal rohkem leiduvad. Kui näiteks küsitakse, kus kohas mingi haud on, siis ei ole raske vastata: „Kas seda pärnaallee tead? Loe 5. puu sissekäigust paremat kätt ja seal leiad haua.“ Kalmistul on koht leinapuudele, mis oma nukra vormi, looritaoliste okste ja õrnusega äratavad kaastundmust ja kujutavad hoolitsejat kätt, kaitset (13, 14, 15, 16, 17): kased (*Betula verrucosa laciniata gracilis*, *B. v. tristis*), suur läätspuu (*Caragana arborescens, pendula*), jalakas (*Ulmus montana pendula*), paju (*Salix alba vitellina pendula*). Monumenti aga kujutavad püramiidpuud (18, 19): püramiidtammi ja jalak (*Quercus pedunculata fastigiata*, *Ulmus montana fastigiata*).

Kaitset pakub aiale elusaed kuusest (20).

Aia jagab üksikuteks vähemateks osadeks elustara, mis aeda teeb vaheldusrikkamaks (21, 22, 23, 24, 25): viirpuu, tatarvaher (*Acer tataricum*), liguster, harilik sirel, lumemari. Igasugused madalamad õitsevad ilupõõsad (26): enelad, deutsiad, lõhnav vabarn jne. Püsilillede kogu (27) ja omaste poolt toodud lilled (28).

Taimestiku valik on olnud kõige tavalisem, et saada kergemini üle asutamise raskustest. Tahetakse kiiresti saada kätte aia üldmuljet, siis peab uute kalmistute rajamise juures kõigepealt asuma suuremate taimede, puude, istutamisele, sest need nõuavad kõige rohkem aega ja hoolt kasvamiseks.

Koolimajade ümbruse korraldamine

ja kaunistamine teostub nüüd 1934—1937. a., kestes üleriiklikus ulatuses. Hasomini koolivalitsuse ringkirjaga 18. X s. a. on vastavate tööde läbiviimine ja krediitide muretsemine tehtud omavalitsustele ja koolide hoolekogudele kohustuslikuks, kusjuures iga koolimaja juures peab 1937. a. lõpuks leiduma mängu-

muru, puistee, lilleaed, ilumuru, õppeaed ja õpetajate isiklik tarbeaed. Töödega alatakse juba käesoleva aasta sügisel, talvel koostatakse plaanid ja 1935. a. kevadel toimub elavaedade ja ilupuude istutamine. Loodetavasti aitavad metsamehed kõigiti kaasa selle ilusa ürituse toimetulekuks.

KUTSEALA

Kutsealalisi uudiseid.

EMÜ keskjuhatuses esimees J. PIPAR.

Ametnike koja

ellukutsumise vajaduse otsustas Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu saadikutekogu juba juunikuus s. a., võttes vastu otsuse: „Saadikutekogu peab tarvilikuks, et riigi- ja omavalitsusteenijate kutseorganisatsioonidele kindlustataks avalik-õiguslikud alused ja teenijate kuulumine organisatsioonidesse oleks kohustuslik“, kuid selle uudse küsimuse paigastliigutamine näib olevat kujunenud raskeks. Kutsetegelased lasuvad endile küsimust mitmeti selgitada ja ikka kahtlevad, kas seesugusest reformist ka midagi kasu on. Riigiteenijate nõue oli, et ametnike koja ellukutsumisel pannakse alus kõigi riigi- ja omavalitsusteenijate, kooliõpetajate ja riigitöölise kutsele koostööle, mis meie killunenud ja väikesearvulise teenijate pere juures annaks keskorganisatsiooni, mis kultuurirahva väärilisena võiks esineda teiste naaberahvaste teenijate esinduste hulgas. Mainitud reformi teostamist on peamiselt takistanud senine seisukohtade puudumine nii omavalitsusteenijate kui ka kooliõpetajate peres. Täiesti ootamatult keskkooli ja gümnaasiumiõpetajate kongress, mis peeti neil päevil Tallinnas, võttis vastu otsuse, milles tunnistatakse vajaliseks „õpetajate koja“ ellukutsumine, kuna see avalik-õiguslik asutus suutvat kõige paremini kaitsta õpetajate huve ja tulevat kasuks riigi hariduselule ning selle juhtimisele. Võib uskuda, et omavalitsusteenijad, kelle liidu struktuur ja organiseerimise alused on praegusel kujul kaunis juhuslikud, jõuavad mõne aja pärast ka samale otsusele, millele õpetajadki, et tuleb kutsuda ellu „omavalitsusteenijate koja“ avalik-õiguslikul alusel, kuhu teenijate kuulumine on kohustuslik.

Neil kaalutlusil peab küll küsima, ku-

hu niiviisi organiseerimise töös jõutakse?

Näib, et eestlased ei julge midagi omapärast organiseerimistöös leida, vaid kõikjal peavad eeskuju andma välismaised kombed ja harjumused. Siin aga unustatakse, et meie teenijate pere on selleks liig väikesearvuline, et organiseerimise viisid võiksid sarnaneda välismaa omadega. Poola raudteelaste ühingul (Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej) on ainuüksi 42.000 liiget, kes maksavad ühingu liikmemaksuks kuus 4 złotti (Kr. 2,80). Mainitud Poola raudteelaste ühingul on 42 palgalist ametnikku. Ühing annab abi teenija enese ja ta abikaasa surma ja teenistusest vallandamise puhul, avab lastekooliaid, ehitab kodusid raudteelasile ja teeb laialdast kultuurhariduslikku tööd. (Andmed Poola kohta on võetud „Siddes“ nr. 8/9 — 1934. a.) Meil Eestis ei ole kõiki riigi- ja omavalitsusteenijaid, kuupalgalisi riigitöölisi ning kooliõpetajaid kokku nii palju kui Poola ühes raudteelaste ühingus on liikmeid. Ümarguselt võib Eestis kõiki teenijate liike ja riigi töölisi kokku arvata ja neid ei saa üle 30.000 isiku.

Kahjuks peab meie kutsetegelaste kohta küll tähendama, et neil puudub see suur joon, mis on tarviline kutsetegelasele. Igaüks neist nukitseb oma ühingu tegevusraamides ega kujuta ette, et kui midagi organiseerimise töös tahetakse teha, siis ei või mõõduandvad olla omakasupüüdlilikud ideed, vaid terve teenijaskonna ja rahva huvid. Mille pooldest erinevad riigiteenijad, omavalitsusteenijad ja õpetajad üksteisest? Nii majanduslikud, sotsiaalsed kui ka kultuurilised huvid on kõigil kolmel teenijate liigil ühised, vahest ainult selle vahega, et üht kui teist tegevusala tasutakse selle ülesannete kohaselt parema

palga näol, see on ikka nii olnud ja jääb ka tulevikus nii — kel on vastutusrikkamad ülesanded, see saab ka parema palga. Ega seepärast ole tarvis igale teenijate liigile luua erikoda.

Eesti ühiskonnaelu on praegu organiseerimise ja ülesehitamise ajajärgus ja seepärast ei tohi kutsetegelased võtta selles vastutusrikkas töös vale suunda, et edaspidi võidaks teha etteheiteid lühinägelikkuses ja saamatuses. Kui muidu ei saa riigikassast palka saajaid teenijaid koondada ühisesse keskorganisatsiooni, siis tuleb siin küll paluda appi kõrgemat võimu riigis, kes oma autoriteediga tasandaks need konarused, mis takistavad ajakohase teenijate kutseorganisatsioonide keskorganisatsiooni loomist.

Teatud määral takistab asjade õiget arengut ka asjaolu, et samal ajal on kavatsusel ka „tööliste koda“ ja ollakse arvamises, et kõik palgateenijad võiksid mahtuda, vaatamata kutsete erinevusele, ühisesse avalik-õiguslikku keskorganisatsiooni. See mõte ei ole päris võimatu, kui võtta arvesse algkoolide õpetajate läinud kongressi otsust, mis tegi õpetajate liidule ülesandeks liituda töölisühingute keskliiduga. Nii nagu ei sündinud õpetajate organisatsioonide liitumine töölisühingute keskliiduga, nii ei sünni ka riigikassast palka saajate teenijate ühinemine erateenijate ja töölistega „tööliste koga“, sest siin on tegu kahe täiesti erinevate teenistustingimustega teenijatega — ühed on riigivõimu teostajad ja teised teenistusvahekorras eraomanikega. Nende kahe liigi teenijate ja tööliste huvid võivad tihti peale diametraalselt minna lahku ja seepärast pole mõeldav ka nende kutsete kunstlik liitmine.

V a n u s e t ö t t u a m e t i s t v a b a s t a t u d

metsateenijaile pensioni ja peavarju muretsemiseks on metsateenijate ühingu keskjuhatus teinud kõik, mis võimalik. Keskliidu juhatuse kaudu esitati juunikuus härra riigivanemale märgukiri, et metsateenijate pensioni teenimise ajaks arvatakse ka erametsateenistuses oldud aeg. Vastavalt märgukirja sisule on ka härra põllutööminister tei-

nud härra riigivanemale jaatava ettepaneku, et metsateenijate eluline nõue tuleks rahuldada, kuid iga seaduse muutmine ja täiendamine nõuab pikemat aega ja seepärast ei ole tähendatud küsimus veel seadusandlikult lahendatud. Vahepeal palus metsateenijate ühing härra põllutööministrit, et ametist vabastatud vanu metsateenijaid lubataks veel sel talvel ametkorterisse jääda edasi, kuid seda ei pea riigimaade ja metsade valitsus soovitavaks ja seepärast on palve jäetud tagajärjeta. Ometi ei eita valitsus võimalust, kus vabal kokkuleppel uue teenijaga korterisse edasijäämine on võimalik, et seal erilistel juhtumel vanadele teenijatele tul-lakse vastu. Korterite eest hoolitsemise alal on ka keskjuhatus astunud samme ruumide muretsemise näol ja selleks sõlmis Järva ajutise maavalitsusega Eivere mõisasüdame hoonete ostu-müügi-lepingu. Niipea kui siseminister kinnitab Järva maavalitsusega sõlmitud kokkuleppe, võib asuda Eivere mõisa hoonete kordaseadmisele ja vanade metsameeste paigutamisele ühingu „puhke- ja vanade-kodusse“.

Vanuse tõttu vabastamisele kuuluvate metsateenijate koguarvust, s. o. 116 isikust, vabastatakse novembris ja detsembris ainult säärased isikud:

a) kellel metsavahikutse omandanud pojad on isa kohale metsavahiks määratud;

b) kes vanuse pärast või ka muil põhjusil oma teenistuskohuseid küllalt korralikult ei suuda täita.

Ühtlasi on riigimaade ja metsade valitsus asunud seisukohale, et kõiki vanu metsateenijaid ei saa korruga uute puudumisel vabastada, vaid veel mitte vabastamisele määratud 67 isiku vabastamist tahetakse teostada järkjärgult ühe aasta jooksul. Sellega on siis peaaegu poolte metsateenijate vabastamine lükatud mõneks ajaks edasi, mis ajaks võib loota ka vastava pensioniseaduse täiendamist.

T a s u d e j a k o o s s e i s u d e s e a d u s e d

on praegu mõlemad majandusministeriumis koostamisel, mis seni saadud andmeil toovad mõningaid uudiseid ka senistesse töökspidamistesse. Seni oli

igal suuremal ametalal oma palgakorraldus, nüüd tahetakse kõiki tasude seadusi koondada ühte seadusse. Samuti tahetakse lahendada ka varustuse küsimus. Varustuse andmise asemel riik annaks neile teenijaile seevõrra suurema palga ja varustuse muretsemine jääks iga teenija enda asjaks. Eeloleva aasta eelarvesse laskis härra põllutööminister võtta summad metsateenijate vormiriide ja jalanõudega varustamiseks, kuid üldise varustuse andmise korraldamisel võib arvata, et need summad kantakse eelarve palgakrediidile juure, s. t. metsateenijad hakkaksid saama senisest suuremat palka ja neil on kohustus ametikohuste täitmisel käia vormis. Metsateenijate ühingu keskjuhatus palus omakord härra põllutööministrit, et metsateenijad viidaks ka kindlale rahapalgale nagu politsei ametkondki ja et nende palgast arvataks maha natuuras saadav tasu.

Ühel ajal riigiteenijate tasude korraldamisega on koostamisel ka koosseisude seadus, mis puudub juba kauemat aega. Riigiasutuste uues koosseisude seaduses kaoks senine ebamäärane ülemääraliste teenijate mõiste täiesti, vaid kõik riigiteenijad jaguneksid riigiteenistuse seaduse kohaselt ainult — ametnikeks ja vabateenijaiks, nagu seda ka metsateenijad on korduvalt nõudnud. Uue koosseisude seadusega tahetakse ka reguleerida ja ühtlustada senised puudused üksikute ametkondade teenijate palkades, näiteks: võiks ühtlustada metsateenijate palgad politsei ametkonna teenijate palkadega.

Riigiteenijate tasude kui ka koosseisude seaduste koostamine on väga laia-

ulatuseline töö ja see nõuab veel mitu kuud aega, kui selle töö tulemustest üksikasjaliselt võib kõnelda.

Metsateenijate ühingu tähtpäevadest

tuleks vist nimetada, et ühing sai 29. septembril s. a. 15-aastaseks. — Erilist pidulikkust sel puhul keskjuhatus ei pidanud tarviliseks, kuid on arvamises, et eelolev metsateenijate kongress, mis arvult samuti 15-nes, peaks omama rohkem piduliku ilme. Ühingu keskjuhatus eelarve on küll kongressi poolt liikmemaksuga osakondadelt piiratud, kuid keskjuhatus loodab, et osakonnad oma eelarveis püüavad olla kokkuhoidlikud ning aitavad kaasa, et juubelikongress oleks teistest kongressidest väljapaistvam. Keskjuhatus arvates tuleks juubelikongressi puhul kirjastada ühine 15-aastase tegevuse album ja kongressi esimesel päeval korraldada pidulik kontsertaktus. Ollakse ka arvamises, et metsateenijad peaksid kongressi ajaks saama endale sümbolse lipu, kuid selleks puuduvad veel vajalised summad, et rääkida lipuõnnistamisest.

Kui rääkida metsateenijate ühingu kui terviku tähtpäevalistest pidustus- test, siis neid pole kunagi viletsate palgaolude ja raske aja pärast peetud. Praegu on märgata juba rahvamajanduse paranemist ja võib loota, et ka metsateenijate majanduslik seisukord selle tagajärjel muutub paremaks. Olgu kuidas on, aga kohustus meie kutseühingu ajaloolise tähtpäeva vastu on nähtuseks, mis sunnib meid oma organiseerimise oskust kokku võtma ja andma ühingu- le, mis temale kuulub.

Mõni sõna EMTÜ 15-a. juubeli puhul välja anda kavatsesavast albumist.

V. Vuks.

E. M. T. Ü. keskjuhatus ringkirjas 17. aug. s. a. ülestõstetud juubelialbumi väljaandmise küsimus on, arvan, küllaltki tähtis, et enne kavatsuse teostamisele asumist selle üle veidi mõtteid vahetada. Lootsin mõningaid arvamisi selles asjas võivat leida kuukirja septembrikuunumbri- st, aga, kahjuks, asjatult.

Lubatagu seevõrra, et mul avaldada mõni sõna selle kiiduväärse kavatsuse kohta.

Kõigepealt — on vägagi tervitatav juubelialbumi mõte iseenesest. Esiteks teos oleks väärikaks esemeks iga ühingu liikme lauale, teiseks aitaks see liikmeskonnas luua tugevama ühtlustunde ja oma kutseühingu kõrgema

hinnangu. Kahjuks ei leidu aga ülalmainitud ringkirjas vähimatki vihjet sellele, milliseks see teos peaks kujunema, mida ta sisaldaks jne. Sellest, mis selgub küsimustest, milledele osakondadelt tahetakse saada vastust ja andmeid, on ülevaate saamiseks ikkagi nagu natuke vähe. Võib olla aga, et keskjuhatusel endalgi kava oli alles koostamata, mispärast mõttevahetus selles asjas oleks vägagi vajaline.

Ringkirjas on öeldud, et kavatsetakse trükki anda „ajalooline ülevaade“. See tundub aga nagu vähesena, mitte ka just niipalju vähesena kui liig ühekülgsena.

Arvan, et teos peaks olema rohkem albumi taoline, kus peale ajaloolise ülevaate leiduks ruumi ka mõnele ühingu tegevusega, tähtsama sündmusega jne. seoses olevale vestele, ühingu tegevust arvustavale artiklile, mõne vanema tegelase mälestusele jne. See teeks teose huvitavamaks, mitmekesisemaks ja vastuvõetavamaks ka neile ühingu liikmeile, kes puht-ajaloolisest ja statistilisest materjaalist ei ole huvitatud.

Teose ajalooline osa võiks sisaldada esiteks ülevaate ühingu asutamisest, keskjuhatusel ja kongresside tööst, saavutustest jne. Edasi võiks eri-pealkirjade all käsitleda neid osakondi, kus midagi erilisemat ja tähtsamat on korda saadetud. Iga üksikult osakonda eraldi kirjeldades muutuks teos liig kogukaks ja selle kirjastamine kulukaks. Andmed kõikide osakondade kohta võiks aga paigutada tabelisse, mis võimaldaks ruumi kokkuvõtteks, annaks aga ühtlasi ka selgema ülevaate.

Keskjuhatus palub muuseumis osakondadelt asutajate liikmete ja teiste tähtsamate tegelaste päevapilte, muidugi kavatsusega neid paigutada juubelialbumisse. Selle mõtte vastu ei oleks ju midagi ütelda, aga — võib oletada, et pilte (muidugi siis, kui kõik osakonnad saadavad) koguneb mõni hea sada, ja need moodustaksid isegi juba kaunis kõhuka raamatu. Arvan aga, et keskjuhatusel puuduvad ainelised võimalused sellase hulga klišeede valmistamiseks kui ka säärase hiiglateose väljaandmiseks. Usun, et sellest mõttest, nii kahju kui ka ei oleks, tuleb siiski loobuda. Piltidest võiksid teoses leida aset tähtsamate tegelaste päevapildid, koos nende eluloo ja tegevuse lühida kirjeldusega, kongresside grupp-ülesvõtted ja ülesvõtted osakondade poolt korraldatud pidudelt, juubeleilt, ekskursioonidelt jne. Samuti veel mõningaid karrikatuure. Materjaale selleks peaks vahest leiduma.

Lõpetan lootusega, et keskjuhatus neid mõningaid eelpool avaldatud soove teose koostamisel võtab kaalumisele. Ühtlasi sooviksin aga, et leiduks kaasvõitlejaid, kes ülestõstetud küsimust ka oma poolt käsitleksid. Eriti hea oleks, kui leiduks mõni, kel ka kirjastamise alal oleks kogemusi. Mida põhjalikumalt me enne asja läbi arutame, seda parem tuleb lõpuks teos.

Ent me kõik, kaasvõitlejad, aitame teose heale kordaminekule kaasa sellega, et kogume ja saadame keskjuhatusel teose koostamiseks vajalist materjaali. Mida rohkem saabub materjaali, seda suurem on valik ja seda kvaliteetsem sellest loodav teos. Ja ka teie, kõik senised „Eesti Metsa“ vestekirjutajad ja karrikaturistid, tulge ühingu juubeli puhul veel korra lagedale ja andke oma parim. Ka sulle, vana „metsaülem Mart“, on kutse, muidugi, kui sa veel siinseid radu tallad, kuulda ei ole sinust igatahes enam hulgal ajal midagi olnud.

*

Ühe asja pidin peaaegu unustama, nimelt — kas ei tuleks eelolev kongress nimetada juubelikongressiks ja selle pidulikuks läbiviimiseks juba aegsasti asuda eeltööde tegemisele.

E. M. Ü. Kuusiku osakonna V aastapäev.

Eesti Metsateenijate Ühingu Kuusiku osakond korraldas oma V aastapäeval omavahe- lise piduliku koosviibimise. Aastapäeva puhul oli korraldatud metsameeste abikaasade ja tütarde poolt külalistele ja liikmeile pidulaud.

Kuusiku osakonna V aastapäeva pidustusi austasid oma osavõtuga metsainspektor A. Buldas, riigimetsatööstuse abijuhataja R. Kruuse ja Märjamaa revident-metsaülem J. Jaanson. Pidulauas viibides peeti kõnesid, osakonna liikmed kandsid ette oma kombineeritud naljaettekandeid, nagu prof. Puupea loeng „Metsa- ja igasuguseist teisist kahju- reist“, Kuusiku osakonna ajalugu värssides ja palju teisi ettekandeid.

Oma jõududega kanti ette kahevaatuseline jant „Kui kaks nii üht nägu“. Näidend ja teised ettekanded võeti kuulajaskonna poolt rahuloluga vastu. Lõpuks viitsid nooremad aega tantsuga kortspilliorkestri saatel, kumma vanemad liikmed ajasid omavahel piibujuttu ja proovisid kannudest koduõlut.

Osakond loodab tulevikus senisest oma tegevust veel rohkem elustada.

E. M. Ü. Kuusiku osakonna juhatus.

Põldpüüde talvisest toitmisest.

F. Reidolf.

Möödunud aasta talve, käesoleva aasta kevade ja suve ilmastud olid eriti soodsad põldpüüde sigimiseks, mille tõttu neid ka jahihooajaks oli haruldaselt rohkesti.

Kui eelolev talv kujuneb lumerikkaks, käredate külmadega ja suurte lumetuisukudega, siis on kindel, et selle tagajärjel hakkub rohkesti põldpüüsid ja tulevaks jahihooajaks leiduks neid mõni üksik väikesearvuline pesakond Kuna põldpüüed kuuluvad meie tähtsaimate jahilindude hulka, kelledele jaht pakub jahimehele huvi ja suurt naudingut, siis oleks väga kahju, kui tulevaks jahihooajaks nende arv on tunduvalt vähenenud, mistõttu peaks ka jahipidamisest põldpüüdele täiesti loobuma. Milline ka talv ei tuleks ja kui suured lumetuisud ka ei möllaks, ei kaoks siiski väljavaated, et ka tuleval aastal oleks võimalus põldpüüdele pidada jahti, kui jahimehed võtaksid neid talvel oma hoole ja kaitse alla. Ka põllupidajad peaksid nende ületalvehoidmisest olema huvitatud, sest põldpüüed toidavad end peamiselt põllule kahjulike tigudega, putukatega ja umbrohu seemnetega, aidates seega põllupidajaid võitluses põllukahjuritega. Põldpüüde eest hoolitsemine ja nende kaitse teostamine ei nõua nimetusväärset kulu ega ka palju aega, sest meie oludes pole praegu muud vaja kui talvel korraldada nende toitmist ja teatada politseile või riigimetsateenijale igast seadusevastasest põldpüüde kinnipüüdmisest ja surmamisest. Igale mõistlikule inimesele peaks olema selge, et alatu ja südametü on surmata jõuetuid metslinde, kes näljast aetuna lähenevad elamuile, viimses lootuses, et inimene, kes peab end loodusekuningaks, ei keeldu oma rikkalikult kaetud laualt andmast ka mõne raasukese nälgakannatajaile looduselastele.

Kuidas tuleks korraldada

põldpüüde toitmist, et see oleks otstarbekas ja ei nõuaks liigset kulu?

Toitmisplatsi asukoht tuleks valida nii, et see oleks võimalust mööda kaitstud tuulte ja lumetuisukude eest, s. o. toitmisplats tuleks asutada metsa, võsastikku, mõne üksiku suurema põõsa lähedusse, kus põldpüüed leiaksid varju ebasoodsa ilmastu ja teataval määral ka kaitset röövlindude eest. Kui kohalike olude tõttu ollakse sunnitud toitmisplatse asutama lagedaile väljadele, heina- või karjamaadele, siis on tarviline sinna püstitada ka varjend põldpüüdele. Lihtsaim on seda teha 1—1,5 meetri pikkustest kuuskedest, okaspuuokstest või kadakaist, asetades neid nii, et nad moodustaksid ühe suurema põõsa (grupi); nad tulevad sügavalt torgata maasse, nii et tuul ei paiskaks neid kergesti ümber. Et talvel põldpüüed toidavad end peamiselt oraseist, siis on soovitatav, kui kohalikud olud seda vähegi võimaldavad, asutada toitmisplats orasepõldude lähedusse või isegi orasepõldudele, sest kui küllaldaselt põldpüüsid ka ei toideta, vajavad nad siiski tooreid toitaineid. Tuleb aga hoiduda toitmisplatside asutamisest teede lähedusse, kus põldpüüsid sageli teekäijate poolt hirmutatakse: ka võib põldpüüde kogunemine, mis on alati kõigile nähtav, kergesti meelitada nõrga iseloomuga inimest seadusevastasele jahipidamisele; mida paremini toitmisplats on varjatud kutsumata külaliste eest, seda parem.

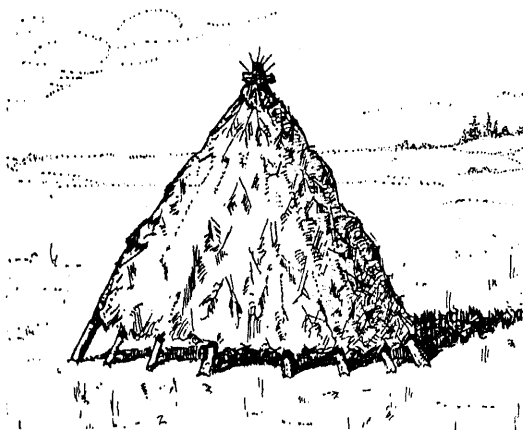
Peanõue on, et plats, kuhu toit asetatakse, oleks kuiv, s. o. kaitstud vihma ja lumesadude eest; see on aga kättesaadav, kui plats kaetakse vastava katusega või toitmist toimetatakse eriti selleks otstarbeks püstitatud ehituses, n. n. „toitmisonnis“.

Toitmissonne on olemas mitmesuguseid tüüpe — alatised ja ajutised

— ja kuna ka ajutised, lihtsad ehitused täidavad oma ülesandeid heade tagajärgedega, siis võtame vaatlemisele, kuidas säärast onni ehitada. Ajutistel toitmisonnidel on veel see hea omadus, et neid võimaldub püstitada ka orasepõldudele või heinamaadele, ilma et see põlule või heinamaale sünnitaks kahju, sest vara-kevad, kui põldpüüde toimine lõpetatakse, on võimalik neid ilma suurema vaevata jälle ära koristada. Keskmise, ühe sülla läbimõõduga, onni ehitamiseks vajatakse umbes 12—15 teivast, üks koorem okaspuuoksi või õlgi ja paarkümmend meetrit vana traati või lehtpuu- (paju, kase, pihlaka jne.) vitsu. Teibad lüüakse tugevasti maasse (et tuul neid ümber ei paiskaks) ja seotakse ülalt traadiga, nõoriga või vitstega kokku. Seejärel punutakse kõik teibad 2—3 kohast traadiga või vitstega (sidetraat) läbi ja sel viisil saadud võrestik kaetakse põhjalikult okstega või õlgedega, kinnitades neid peenikese nõoriga teivaste ja sidetraadi või vitste külge. Onni külg, mis asetseb valitsevate tuulte pool, kaetakse okstega või õlgedega kuni maani, kuna vastaspoolne külg jäetakse 25—30 sentimeetri kõrguses, arvates maapinnast, katmata, et selle kaudu võimaldada põldpüüdele juurepääsu toitmisonni (vaata joonis). Kuna toitmist korraldajal on vahete-vahel tarvis ka onni pääseda (toiduks kõlbmatute jäänete kõrvaldamiseks, toitmislatsi puhastamiseks, toidu mahapanemiseks jne.), tuleb osa seina katta sääraselt, et katte kõrvaldamine ei tekitaks raskusi, ei rikuks ehitust ja oleks vajaduse möödumisel hõlpsasti kohale asetatav (luuk — okstest). Harilikult kogunevad varesed ka toitmisonni juure, ja istudes onni otsas peletavad nad põldpüüd toitmislatsilt eemale. Et varestele onni otsas istumist takistada, on soovitatav sinna paigutada mõned teravaks tehtud 10—15 sentim. pikkused traadiotsad (vaata joonis).

On toitmisonn valmis, viia sinna mõni kott viljapeksujääneid, pühkmeid, heinaküünides leiduvaid heinaseemneid, ristikehina, lehtede puru jne., millel ei ole majapidamise nimetusväärset väärtust, missugused aga väga häs-

ti kõlbavad toiduks põldpüüdele. Need raputada keset onni laiali, lisades mõni pihutäis otri, kaeru või nisu, ja segada rehaga kõik põhjalikult läbi. Terade pühkmetega segamisega sunnitakse põldpüüsid siblima ja seega end rohkem liigutama, mis külmal ajal neile on eriti tähtis. Toitmisonni tuua ka mõni kastitais kuiva, jämedavõitu või kruusakat liiva, kust põldpüüd leiavad väikesi kive, mida nad vaja-

Põldpüüde toitmisonn.

vad toidu peenendamiseks. Et põldpüüdel oleks hõlpsam toitmislatsile leida üles ja et nad ei kardaks onni, peab alul mõne kotitäie viljapeksu jääneid raputama onni ümbrusse. On aga orasepõld juba kaetud paksu lumega, eriti aga siis, kui lumel on jääkate peal, tuleb vahetevahel ka mõni kapsaleht, tükkideks lõigatud loomapeet, kaalikas jne., koos muu toiduga panna onni, sest ilma toortoiduta põldpüüd ei saa läbi. Ka on soovitatav vahete-vahel mõni ruutmeeter orast lumest puhastada, võimaldades sellega põldpüüdele juurepääsu orasele; viimasele sellega küll kahju ei tehta. Paar korda nädalas tuleks toitmisonnid vaadata järele, sissetuisanud lumi kõrvaldada, külmunud toidukuhi ja liivahunnik rehitseda läbi ja tarbekorral lisada uut toitu. On aja jooksul onni kogunenud liig palju toiduks kõlbmata jääneid, tuleb need kõrvaldada, plats pühkida puhtaks ja alles siis raputada maha uut toitu.

Toitmisega tuleb teha algust enne lumetulekut, et põldpüüd harjuskid aegsasti püstitatud ehitusega ja et

nad teaksid, kust nad napil ajal võiksid leida toitu.

Juhtumil, kui toitmisplatsile kogunel liig palju põldpüüsid (mitu parve või pesakonda), mis on ebasoovitav, siis tuleb lähedusse asutada veel mõni teine toitmisonn.

Kui toitmiskoha ümbrusse ilmub kanakull ja valib selle oma alatiseks elukohaks, siis kõik abinõud ära kasutada selle pahe kõrvaldamiseks, sest vastasel korral võib kull lühikese aja jooksul hävitada terved pesakonnad põldpüüsid. Kanakulli pole kerge surmata püssiga, sest ta on väga ettevaat-

lik, kuid kullikorviga on teda kerge püüda kinni, eriti talvel, kui ta elutseb alatisealt teataval kohal. Kui põllupidajail pole kullikorve, võivad nad pöörduda lähema riigimetsateenija poole, kelle kohuseks on eraisikuile olla nõuga ja teoga abiks jahiloomade eest hoolitsemisel ja kaitse teostamisel.

See oleks üldjoontes kõik, mis põldpüüde toitmiseks talvekuudel võtta ette, ja nagu kirjeldusest näha, ei nõua see kuigipalju aega ega ka nimetusväärset kulu. Igatahes hea tahtmise juures on põldpüüde toitmist võimalik korraldada igal jahimehel kui ka loodusearmastajal põllupidajal.

Kas metsloomad kardavad püssipauku.

J. Kristian.

Kas metsloomad kardavad püssipauku, selle kohta on inimeste seas mitmesuguseid arvamisi: ühed ütlevad, et kardavad, teised jälle, vastupidi, et ei kardada, ja kui küsimus pandaks rahvahäälletusele, siis saaks see vist küll rohkem hääli poolt kui vastu, sest suurem hulk rahvast ei ole jahimehed, kes metsloomadega on teinud tegemist ja nende elu-olu lähemalt tähele pannud. Ühes hiljutises „Eesti Metsa“ numbris arvutatakse keegi välja kahjud, mis olid tekkinud sellest, et karu oli püssipauku kartnud. Mina isiklikult kalduksin aga nende kilda, kes hääletavad vastu, ja seda just läbielatud sündmuste põhjal, mis allpool piibujutuna esitan.

Oli juttu karust, siis algame ka karuga, paneme piibud näkku ja vaatame, kas see asi on nii hull, et üks hajameelselt väljalastud pauk võib tuua kole suuri sekeldusi. Ma ei taha Paasvere karujahi nurjumise asjas kaitsta seda noorhärnat, kes keelust hoolimata laskis rebast, sest seltskondlikus ettevõttes peab olema distsipliin ja kord, ilma milleta pole ettevõtte mõeldav. Kas aga karu ainult paugu pärast putket tegi või aitas siin kaasa ka muu hirm ja lärm, jääb muidugi karu enda teada. Näiteks kolmkümmend kolm aastat tagasi oli mul juhus kahest põllul jalutavast karust üht lasta maha, kuna teine patseeris edasi, kuni paukude peale kohale tulnud inimesed ta peletasid metsa.

See ei ole jahimehelegend, vaid tõsiasi, mis võiks olla kaunis kõvaks tunnistuseks sellest, et karu püssipauku just väga ei kardagi. Läheme edasi rebase juure. Ei ole palju aastaid tagasi, kui kord püssi õlale võttes mõtlesin proovida, kas püüd juba vile peale tulevad. Läksin S. vahtkonnas kv. nr. 4 peale, valisin paraja koha, istusin sammalshovale ja vilistasin. Püü hüüdis vastu. Vilistasin veel ja sain jällegi vastuse. Ei möödunud palju aega, kui püü lendas minu lähedusse maha. Mina teda ei näinud, samuti tema mind. Akki tõusis ta lendu, pea otsejoones ülespoole, ja jäi puuksale istuma, samm viisteist minust eemal. Mis sa, hing, enam ootad? Tõstsin püssi palge ja lasksin sutsu välja. Püü kukkus maha, põristades tiibadega maa peal lamades. Asjaga kiirustada ei olnud vajadust. Sammusin pikkamööda jahisaaki ära võtma. Seitse-kaheksa sammu lastud püüst veel eemal olles nägin, et see oli juba rebasel suus. Tähendab, rebane pidi olema minu läheduses ja püssipauk ei kohutanud teda põrmugi, alles mind nähes laskis ta varvast, ilastatud püüd maha jättes. Eks ole teine pluss selle poolt, et metsloomad pauku ei kardada? Edasi kolmas juhtum. Seda ei ole küll mina ise läbi elanud, vaid seda kuulsin ühelt vastikult salakütilt, kelle eriala oli metskitsi püüda. Tema läinud talvel heinakuhja otsa kitsi piiluma, vint-

püssiga. Külmetanud kogu öö. Hommikul päikese tõusu paiku tulnud neli kitse kuhja kallale. Kohmetanud kätega pole salakütt saanud kohe pauku lasta ja kitsed asunud keha kinnitama. Viimaks pikkamööda toru otsa ühe poole neist sihtides lasknud kütt paugu ära. Kits kukkunud maha ja hakanud rabelema. Teised seda nähes karanud pisut eemale ja jäänud vahtima senikaua, kui lastud kits jäänud vaikseks. Siis tulnud nad jälle tagasi kuhja kallale. Salakütt korranud oma kõlvatut tegu, kuni kõik neli ilusat looma olnud maha notitud. Üteldakse, et saatust määrab ette. Minu arusaamise järgi saatust tasub ka kätte. Enam seda jõledat meest siin maailmas pole, ta läks kitsedele järele teise maailma ja nad öiendavad vist seal oma arveid. Jällegi näide, et loomad pauku ei karda, nagu mõni liik sõjamehi seda teeb.

Vaatame, kuidas on lugu lindudega, kas nemad ka kardavad pauku. Sellest on tükike aega tagasi, noh nii umbes veerandsada aastat või rohkemgi. Kord hilja kevadel ühel ilusal hommikul metsas kolades nägin, kui tedrekukk soo peal künka otsas kudrutas. Ta oli üks. Ematedred juba haudusid. Mul oli ot-sastlaetav kaheraudne püss kaasas, pealtnäha kaunis kena, kuid laskis seevastu kuulmata viletsalt. Tahtsin tedrekukke natuke narritada. Lasksin paar-kolm korda sihku. Kukk sai ägedaks, tõusis lendu ja tüüris otse minu poole. Tal ei olnud „Papeno“ aparaati kaasas, mis oleks aidanud vahemaa ära mõõta, ja lendas esimese ropsuga minust mööda, neli-viiskümmend sammu, ja jäi kuusetippu istuma. Et ma lennust talle juba paugu andsin, polnud tema asigi. Peitsin end ettevaatlikult suure sanglepa alla ja lasksin jälle paar korda sihku. Teder vaatas kuuse otsast ja tuli nagu noolelt otse minu pea kohale sanglepa otsa. Seadsin kähku püs-

sitoru ülespoole, sihtisin pisut ja vajutasin trikile. Mürtsatas pauk. Suitsu oli sanglepa alune täis. Et teder oleks ära lennanud, seda ei olnud näha. Arvasin, et küll ta varsti ülalt alla vastu maad mütsatab, ja hakkasin jahivõrgu suud lahti võtma, et kukke sisse toppida. Vahepeal valgus suits laiali ja tuli nähtavale, et tedrekukk istub ilusti oma kohal ja vahib kord ühelt poolt, kord teiselt poolt oksa otse alla, et mis pagana „plahvatus“ see oli, ja veendudes, et siin võib lõppude lõpuks elugi sattuda hädaohtu, võttis hõlmad sülle ja pühkis minema. Pauk igatahes teda ei heidutanud. Sellelaadilisi juhtumeid oleks veel palju jutustada, kuid jätame nad teiseks korraks.

Ei saa jätta mainimata, et mõned loomad, kes on kord lasta saanud, siiski kardavad pauku. Mäletan üht koera, keda oli lastud ja kes sellest hoolimata ei jäänud maha, põdes haavad välja, kuid hakkas kartma püssilaskmist ja müristamist. Neile kahele isesugusele asjale ta vahet ei osanud teha. Kui kõlas kuski püssipauk või kärgatas pikne, siis keris ta surmahirmus koju ja puges rehetoa ahju tuha sisse, ning seisis seal seni, kuni kõik oli jälle vaikinud, lootes, et seal ta kõikide pahede eest on kaitsitud. Kui oletada nüüd, et metsloomad püssipauku kardavad, siis peaksid nad kartma ka müristamist, nagu too peni, ja meie, metsameeste, püha kohus oleks neile kõigiti vastu tulla ja hoolt kanda selle eest, et kõik metsad ahje täis tehtaks, et loomadel äikese ajal oleks kohti, kuhu paku pugeda, et julgeolek oleks kindlustatud. Aga, ja jälle aga, metsloomad ei ole ju kõik ühesugused, ühed nendest on labasemad, teised intelligentsemad. Ühed lepiksid ehk rehetoa-ahjudega, teised võib-olla tahaksid aga pottahje. Selle küsimuse peaks lahendamada muidugi komisjon. Kuludest saaks ehk üle riikliku elarve korras.

Autasu salaküttide avastajaile.

Viimasel üleriiklikul suuremate metsloomade lugemisel 1932/1933. a. talvel selgus, et riigimaadel asub 126 pötra, kes elutsevad alatiselt teatud rajoones, ja 105 säärast läbikäivat, kes ei pea kindlaid asukohti ja liiguvad ühest metskonnast teise. Loomulikult ei saa

metsloomade lugemisel riigimaade ja metsade valitsus läbikäivate metsloomade kohta saadud andmeid võtta täpseina, kuid üldist pötrade arvu võib siiski arvata 180—190 peale. Saabunud andmeil elutsevad pooled meie metsades asuvad pödrad Virumaal, kus suuremad metsa-

massiivid ja rabad pakuvad neile soodsaid elutsemis- ja siginemisvõimalusi.

Teatavasti hävisid põdrad meie metsadest sõja ja revolutsiooni ajal. Esimesel vabariigi ajal korraldatud metsloomade lugemisel (1924. a.) registreeriti neid üle riigi ainult 24 (+ läbikäijaid 61). Seega on meie põtrade arv 10 a. jooksul, millal nad olid riigimaadel täielise kaitse all, suurenenud, alatiste juures 5 ja läbikäijate juures kahekordseks, hoolimata sellest, et salakütid tähendatud aja jooksul hävitasid hulk põtru (sageli ka tiineid). Salaküttimine põtradele sündis peamiselt Viru- ja Tartumaal. Kuna maksvad seadused ei võimaldanud põdratapjaile seni määrata suuremaid karistusnorme, si's lokkas salaküttimine tähendatud rajoonides põtradele edasi, hoolimata metsaametnike energilisest tegevusest. Ehkki salakütid tabati tihti ja neid karistati kohtu poolt, osutus see neile kergeks ja ei suutnud salaküttimist hävitada.

Uue jahiseaduse maksmahakkamisega lootsid metsaametnikud, kelle valve alla usaldatud vahtkondades põdrad elutsevad, et ka salaküttimised põtradele seaduses ettenähtud suuremate karistusnormide tõttu vähenevad ja põdrad võivad suurema rahuga sigineda ja elutseda, kuid näib, et salaküttele see ei kohuta. Nii on eelmiste aastate eeskujul ka tänava Püssi metskonnas asetsevas Sirtsis rabas lastud sala-

küttide poolt maha üks suurimaid isapõtru, kes evis 14-harulised sarved ja oli seitse jalga kõrge (kaal 30 puuda). Kohalikul metsavahil, kuuldes metsas püssipauke, tekkis arvamine, et on tegemist salaküttidega, ja ta tõttas asja selgitama. Salakütid, märgates metsavahi ootamata ilmumist, pistsid jooksma, jättes põdra, kelle pea nad olid jõudnud juba raiuda otsast, maha. Nähes, et suure vahemaa tõttu salaküttide tabamine osutub võimatuks, laskis metsavaht põgenejate suunas kolm pauku, mille peale ka salakütid vastasid vintpüssidest tulistamisega. Et metsavaht kaugel maa tõttu salakütte ära ei tunnud ja neil tagajamisel õnnestus põgeneda ja et Püssi metskonna piirides salaküttimine on korduvaks nähtuseks, otsustas riigimaade ja metsade valitsus isikule, kes eelpooltähendatud põdratapjate nimed riigimaade ja metsade valitsusele, kohalikele metsaülemale või politseile teeb teatawaks, määrata autasu Kr. 150.—

Et kindlustada tähendatud põtrade julgeolekut, kavatses riigimaade ja metsade valitsus põtrade asukohtade rajoonides juba lähemal ajal kõvendada valvet ja loodab, et salaküttimine põtradele tulevikus täiesti raueb ja et isikud, kes kodumaa haruldasimate metsloomade olemasolu hindavad n'ng eelpool nimetatud salaküttidest juhuslikult saavad teateid, seltest viibimata informeerivad loeteldud asutusi.

J. T—o.

Rebase hääl mitmesugune.

Räägitakse, et rebane tegevat mitmesugust häält: haukumist, ulumist, vingumist jne. Jahimeeste juttudel on selle kohta tõtt olemas, kuid tõendus selles, et rebane väga harva oma häält kuuldavale laseb. Ta võib küll kuuldavale lasta peaaegu hääletut haukumist, aga see juhtub väga haruldastel kordadel. Üldiselt võib tõendada, et rebane haugub ainult kõva külma ajal, ja seda tõendavad ka kogunud jahimehed.

Keegi vana jahimees jutustab sellest järjelmise loo:

„Mäletan üht väga külma jaanuariööd. Olin sel korral rebaseid valvamas. Seadsin neile üles lõksu, meelitades neid ligi maiussöögiga. Ootasin lõksu taga kaua, nii et külm varbaid hakkas näpistama. Viimaks nägin kaugel lumepinnal kuuvalguses kaht rebast. Üks neist oli nõrk ja lahi, teine haruldaselt suur ja tugev. Nad kükitasid ümber saja sammu kaugusele lõksust ja vahtisid liikumatult meelitava maiusroa poole. Nii möödus hulk aega. Viimaks hakkas lahjem rebane

lõksule liginema, iga sammu järele seisatades. Tugev, rammus rebane jäi endisele kohale. Viimaks jõudis ligineja rebane lõksuni ja hakkas ahnesti sööma. Samal hetkel hakkas teine rebane haukuma, arvatavasti kadestas ta oma soetsilist toreda söögi pärast, aga ise ta ei usaldanud sööma tulla — ta oli vist kogemustega. Ikka ahnemalt kiskus rebane vasika küljest tükke, ja ikka kõvemini ja ägedamini haukus teine, aga ta ei nihkunud paigastki. Üle poole tunni ootasin tugeva rebase lähenemist, aga lõpuks ei kannatanud ma enam hirmsat külma välja ja lasksin lahja rebase sööda kallalt maha. Ma pole iial säärast valju rebase haukumist kuulnud.

Veebruarikuus teevad rebased häält ka ulumiseaga — jälgides emast. Kas nad muul aastaajal — peale talve — häält teevad, ei tea tõendada. Rebasepojad vinguvad küll, kui neil kõhud on tühjad ja nad sööki ootavad. Rebane karjub ka kõva häälega, enne suremist, kui teda mitu kuuli korraga on tabanud, aga seda tuleb harva ette.

J. A. PÖLLUMEESE.

Eesti loodusekaitse nihkub ometigi!

Haridus-sotsiaalministeeriumil on kavatsus edasi viia loodusekaitse küsimust. Loodusekaitse seaduse eelnõu on ministeeriumil juba varemalt koostatud. Käesoleval aastal pandi maksuma metsaseadus ja jahiseadus, mis osaliselt lahendab loodusekaitse ala, kuid sellest hoolimata asub ministeerium seisukohal, et loodusekaitse küsimus sellega ei ole veel lõplikult lahendatud.

Ajalahetst.

Agaga ta liigub ometigi! Eesti loodusekaitse küsimus pole sugugi uus, vaid juba paari-kolme aasta eest vaatas Eesti Loodusekaitse Osakond tagasi kümneaastasele tegevusele. Kogu aeg on töötatud selle küsimuse kallal ja ainult takistused on olnud raskusteks, millest pole saadud üle, et tõusta väärilise kohale teiste kultuurriikide hulgas. Põhjusi on seks olnud mitmesuguseid, mille juures ei maksa peatuda, kuid küsimust tahaksin siiski veel valgustada.

Juba Eesti vabariigi ajal oli mitmel selgel, et sel ajal esinevast loodusest tuleb mõned osad ja esemed eraldada, neid hoida alal, et meie järglasil oleks võimalik mõista neid looduslikke olusid, mis on valitsenud meie kodumaal. See oli tarviline seepärast, et metsalaastamine, teiste haruldaste looduseesemete kasustamine majanduslikeks hüvedeks jne. oli jõudnud peaaegu haripunkti. Mida kaugemale lähevad aastad, seda vaesemaks muutub meie kodumaa põliste metsade, suurte rändrahnude, omapäraste maastike, haruldaste loomade ja lindude poolest. Hävingule ei suudetud kuidagi astuda vastu, sest ei olnud seda paragraafi, millele oleks võinud toetuda tarvilise kindlusega. Ülikooli rektor H. Koppel, prof. F. Buchholtz, prof. J. Piiper ja hulk teisi looduse sõpru püüdsid panna liikuma mõtet, et kui ei suudeta takistada loodusvarade hävitamist majanduslike sissetulekute hankimiseks, siis jätetgu ometi osagi iseloo-

mustavat metsa loodusekaitse aladeks, kus jääks võimalikult puutumatuks kogu loodus, s. o. maastik ühes loomastikuga ja taimestikuga. Saadi isegi lubadus suurema kaitseala asutamiseks Paasvere metsadesse ja sellekohane teade ilustab praegugi ainukest keskkooli maateaduse õpperaamatut. Tõeliselt ei saadud kaugemale lubadustest, sest Paasvere metsadest aeti läbi Sonda-Mustvee raudtee ja Paasvere metsa väärtus tõusis selle läbi tublisti, mispärast valitsus loobus oma lubadusest ja pakkus selle asemele suuremat ala Sonda-Hirmuste-Sirtsu ümbruses, mis aga lähemal vaatlusel osutus kannustikuks, kust maailmasõja ajal võeti maha kõik parem mets. Ja nii ei saanudki sealt loodusekaitseala iseloomustavate põliste metsadega. Esimese metsakaitseala jättis oma metskonnast ülikool, teised kaks, Hiiumaal Tahkuna poolsaarel ja Abruka saarel, on jäetud riigi metsavalitsuse poolt, kes on alati olnud täiesti teadlik loodusekaitsealade tähtsusest ja vajadusest. Muud loodusekaitsealad, Vilsandis ja Kuressaares, on tekinud samuti loodusekaitse seadusest, sest jõuti kindlale teadmisele, et need on tarvilised. Kuid Eesti Loodusekaitse Osakonnas on alati valmis olnud õigel ajal ettepanekute tegemiseks, märgukirjade saatmiseks, propaganda tegemiseks loodusekaitse kasuks. Loodusekaitse seadus, mille koostamisel on eriliselt tegev olnud prof. dr. A. Mathiesen, on olnud koostamisel, see on redigeeritud lõplikult ja saadetud ministeeriumi kinnitamisele, kuid ta on tulnud tagasi. Teda on parandatud soovitatavalt, aga ikka ta seisab. Siis püüti metsaseadust täiendada niipalju, et osaltki võis hakata teostama loodusekaitset väärivate esemete registreerimist. Üle 700 eseme on märgitudki sobivaks loodusekaitse alla jätmiseks. Ja osa neist ongi kaitse all, peamiselt just seepärast, et meie tüüpilises külainimeses on tublisti pieteeti vanade puude ja

põliste looduse-esemete vastu. Propaganda mõttes koostatud „Eesti loodusemälestusmärke“ on muutunud omanike juures nagu seadusevõimeliseks nimetikuks, mida püütakse teostada ka ilma loodusekaitse seaduseta. Aga seda ikka niikaua, kui on elav pieteeditunne vana ja põlise vastu.

Kui meie saaksime ometi loodusekaitse seaduse, millega oleks võimalik kaitse alla võtta neid esemeid looduses, mil on ilu, mil on väärtust teaduslikel, ajaloolistel, esteetilistel või rahvateaduslikel põhimõtetel, siis oleks ka võimalik hakata neid korraldama, nendele tähelepanu juhtima, mis kahtlemata kasvataks armastust kodumaa vastu, kus esineb nii palju väärtuslikke looduse-esemeid ja vanaaja mälestusi. Üks välismaa loodusekaitse ajakiri tähendas „Eesti loodusemälestusmärke“ refereerides, et keel takistab põhjalikult tut-

vumast Eesti loodusemälestusmärkidega, kuid et töös toodud pildid tunnistavad, et Eestis on suurepäraseid loodusekaitset väärivaid esemeid. Meie isegi peaksime seda mõistma, et meil on veel, mida võime säilitada tulevastele põlvetele vaatlemiseks ja õppimiseks. Me asutame mitmesuguseid muuseume, korraldame neid ja kanname kulu, et oleks selgem pilt meie kodumaa minevikust. Miks ei pea me asutama elava looduse muuseume, kus võib uurida mineviku seisukorda, kus võime jälgida muutusi olevikus ja teha isegi kalkulatsioone tuleviku nähtuste toimetuleku üle. Loodusekaitsealadel, eriti aga kaitsemetsadel, on suur teaduslik väärtus tõdede püstitamisel, mis võivad olla tõukeks metsamajanduse tõstmisel kodumaa hüveks.

G. Vilberg.

Teateid puuturult.

Metsamaterjalide hindade noteerimine.

Tallinna börsikomitee juures on asutatud metsamaterjalide hindade noteerimise komisjon, millesse kuuluvad Börsikomitee, RMM valitsuse, RMT, Metsatöösturite Ühingu ja E. M. Liidu esindajad. Esimene noteering sooritati 17. okt. s. a., kusjuures märgiti vaid haavapakude hind franko Tallinn: I s. — Kr. 21.— ja II s. — Kr. 12.— thm.

Tendents välisturul ostjate puudusel selgusetu.

Metsa enampakkumistel

1. ja 2. novembril Rakveres, Kuressaares, Viljandis, Jõgeval ja Narvas oli osavõtt väga elav. Müügile määratud metsast osteti 75%, kusjuures taksihinnale pakuti keskmiselt juure 47%. Erilist huvi tuntakse lehtpuu ja kuuse tarbepuu lankide vastu.

Riigi metsatööstuse

viimaseaegseist müügitehinguid on tähelepanuväärsemad:

Lauad ja plangud (enamuses mänd) — franko laduplats — tihumeetrist Tallinnas — u/s Kr. 27.— j. IV s. — Kr. 23.—. Kastres — u/s Kr. 21.50 j. IV s. — Kr. 17.60.

Kuuse otsad — franko laduplats Tallinn — u/s Kr. 18.10 ja IV s. — Kr. 16.10 thm.

Kuusepakud — ø15 sm ja ülespoole, koorimata, ülemõõt 12% — raudteejaamades — Kr. 6.36 — 6.67 rm. Metsas — Kr. 3.66 — Kr. 5.76 rm.

Paberipuud — ø 8--14 sm — kooritult, ülemõõt 2% — raudteejaamades Kr. 3.72 — Kr. 4.02 rm.; metsas — Kr. 2.21 — Kr. 3.51 rm.

Palgid — metsas, rajakohtadel, Kr. 6.01 — Kr. 8.21 thm.; veeteede ääres — Kr. 8.41 — Kr. 8.51 thm.

Soome riigimetsadest

müügile määratud kasvavatest puudest ja valmismaterjalist on seni ühes järelmüükidega müüdud 80%, kusjuures üle riigi keskmiseks kantjala kännurahaks on Smk. 2,94 ja valmismaterjalide kantjala hinnaks Smk. 4,23. Aasta varem olid vastavad hinnad Smk. 2,52 ja Smk. 3,83. K. K.

Märkmeid välismaa metsakaubandusest.

Nõukogude Liidu metsaeksport on 1934. a. esimesel poolel võrreldes 1933. a. sama poolaastaga tunduvalt tõusnud, jõudes koguses 2,1

miljoni tonnini ja väärtuses 29 miljoni rublani; tõus koguses ja väärtuses on 26%.

Eriti suur väljaveo koguse tõus on Inglismaale — 430% ja Saksamaale — 60%, väljavedu Hollandisse on seevastu aga langenud 48% võrra.

Soome saetud materjalide väljavedu 1934. a. esimese kaheksa kuu jooksul võrdub 647.446 stand., mis on 9,6% rohkem kui 1933. a.

Tselluloosi väljavedu 1934. a. I poolaastal võrdub 381.130 tonnile, mis eelmise aasta sama poolaastaga võrreldes näitab veidi üle 10% tõusu. Puidumassi väljaveos on vastavad arvud: 1934. a. väljavedu 104.100 t. ja 4% tõus.

Soome, Rootsi ja Norra saetööstuste vahel pärast pikemaajalisi läbirääkimisi sõlmiti hiljuti kartell-leping kastilaudade väljaveo jaoks.

K. V.

Mitmesuguseid teateid.

Muudatusi metsametnike kooseisus.

Kuressaare metsaülem Otto Buxhoeveden kustutatakse Põlmini ametnike nimestikust tema surma puhul, arvates 17. X 34.

Karjalasma metsaülem Voldemar Tilk viiakse üle oma palvel ja teenistuse huvides Kuressaare metskonna metsaülemaks, arvates 1. novembrist s. a.

Sagadi abimetsaülem Aksel Langer nimetatakse Karjalasma II järgu metsaülemaks aj. k. t., arvates 1. XI 34.

Viktor Kruglov, kes on lõpetanud Tartu ülikooli metsaosakonna, nimetatakse Puurmanni metskonda II järgu metsniku aj. k. t., arvates 1. XI 34.

Pagari metsnik Karl Denissen vabastatakse teenistusest parandamata haiguse tõttu, riigiteenistusseaduse § 39 p. 4-b alusel, arvates 15. XI 34.

Meinhard Juuse, kes on lõpetanud Voltveti metsakooli, nimetatakse Pagari metskonda II järgu metsniku aj. k. t., arvates 15. XI 34.

Sõmerpalu metsnik Johan Silski vabastatakse teenistusest parandamata haiguse tõttu, riigiteenistuse seaduse § 39 p. 4-b alusel

Aegviidu metsavaht August Kütt, kes on lõpetanud Voltveti metsakooli, nimetatakse Sõmerpalu metskonda II järgu metsniku aj. k. t.

Gorodenko metsnik Johannes Maiste, kes on lõpetanud Tartu ülikooli metsaosakonna, nimetatakse Voltveti metsakooli ülemääraliseks õpctajaks, arvates 1. XI 34.

Aakre metsavaht Eduard Kiir, kes on lõpetanud Voltveti metsakooli, nimetatakse Gorodenko metskonda II järgu metsniku aj. k. t.

Vabastatakse teenistusest vanaduse pärast, arvates, 1. detsembrist 1934. a.

Vändra-Rõusa m.-v. Reilson;

Kolu-Kasemetsa m.-v. J. Karu;

Aegviidu-Krani m.-v. S. Kolk;

Surju-Kaasika m.-v. J. Tidrikson;

Audru-Leetsaare m.-v. J. Annus;

Rava-Ale m.-v. J. Leesmägi;

Erastvere-Hurmi m.-v. V. Kranberg;

Sõmerpalu-Ruhingu m.-v. L. Laud;

Mõtsu-Kitsevälja m.-v. T. Laev;

Kuressaare-Pajukaru m.-v. H. Saagpakk;

Kambja-V. Prangli m.-v. K. Tikk.

Nimetatakse ametisse 1. detsembrist 1934. a.

1) Voltveti metsakooli metsnike klassi lõpetanud:

Arnold Kaur — Vändra metsk., Rõusa vahtk. m.-v.;

Vladimir Nellis — Kuressaare metsk., Taari vahtk. m.-v.;

Aleksander Napritson — Surju metsk., Kaasiku vahtk. m.-v.;

Julius Laving — Erastvere metsk., Hurmi vahtk. m.-v.

2) Voltveti metsakooli metsavahtide klassi lõpetanud:

Johannes Kalain — Kolu metsk., Kasemetsa vahtk. m.-v.;

Elmar Krieger — Audru metsk., Leetsaare vahtk. m.-v.;

Aleksander Osolin — Sõmerpalu vahtk., Kaagri vahtk. m.-v.;

Johannes Raud — Kambja metsk., V. Prangli vahtk. m.-v.;

Artur Taurus — Mõtsu metsk., Kitsevälja vahtk. m.-v.;

Artur Tirman — Aegviidu metsk., Krani vahtk. m.-v.;

Samuel Vaher — Kärkla metsk., Tuhala vahtk. m.-v.

3) Metskonnas metsavahi kutse omandanud:

Johannes Tõnisson — Aegviidu metsk., Tindimäe vahtk. m.-v.;

August Sink — Rava metsk., Ale m.-v.

Metsahoiukomitee

algas tegevust oktoobrikuu alguses, pidades oma esimese koosoleku 9. oktoobril s. a. Komitee esimeheks on Tallinna ringkonnakohtu abiesimees A. Rost, alatiseks liikmeks RMV metsamajanduse büroo juhataja P. Reidolf ja liikmeteks prof. O. Daniel Tartu ülikoolist, agronoom K. Liidemann põllutöökojast, Pärnu linnapea O. Kask linnadeliidust ja E. Vellner omavalitsusasutuste liidust. Komitee sekretär-instruktorina toimib V. Mut. Seni on komitee pidanud 6 koosolekut, millel otsustanud üle saja küsimuse riigimetsade planeerimise asjus ja mõningaid erametsadesse puutuvaid küsimusi.

Ajalehepaber männipuidust.

Saksa metsaseltsi metsamajandustehnika bürool koos Eberswalde puidu-uurimise instituudiga on pikemate katsete järele õnnestu-

nud saavutada ajalehepaberit männipuidust. Ins. Odrichi meetodi järgi on õnnestunud kõrvaldada männipuidu massist vaiku ja koostada ajalehepaber koosseisuga 80% männipuumassi ja 20% kuusetselluloosi. Hiljuti ilmus esimene number ajakirja sel paberil ja tulemustega on jäänud rahule. Esialgu on tööstusprotsessi veel vaja viimistella, kuid võib kindlasti arvestada küsimuse õnneliku lahendamist. Sel saavutusel on väga suur tähtsus männi peenpuidu kasutamisele.

Itaalia metsamiilitsa töösaavutusi.

Kõlbmata maade metsastamiseks ja kasutuskõlvuliseks muutmiseks kui ka metsapropaganda teostamiseks asutas Mussolini 11 aastat tagasi pooleldi sõjaväelise organisatsiooni, n.-n. metsamiilitsa „La Milizia Forestale“, kellele on antud rikkalikult tegutsemisvõimalusi, et muuta metsastamise kaudu tulutoo-

Metsaosakonnad Ambla põllumajanduse näitusel 18. ja 19. aug. 1934. a.

Kõrvaloleval ülesvõtte esiplaanil vasakul abimetsatlem A. Tiits, metsavahi ajut. k. t. A. Sink ja metsnik H. Vilu, kelle juhatusel väljapanekud korraldati.

Ambla põllumajand. näitusel 18. ja 19. aug. k. a. esines E. M. Ü. Tapa osakond siseväljapanekutega, milledest erilist tähelepanu äratas võrdlemisi suur röövlindude jalgade kogu. Pealeselle oli esitatud veel dendroloogiline kogu lehtedest, pungadest, seemneist ja puu lõigendest, siis mõningad tähtsamad puude haigused ja kahjurid ja koguke Metsaühingute Liidu diagramme. Väljapanud esemed kuulusid Tapa rev.-metsaülemale hra Nenn'ile, kes koos metsnik Kapp'iga ka koha peal andis seletusi. Kogu väljapanek krooniti I auhinnaga ja väikese rahalise tasuga.

Teisena oli samal näitusel E. M. Ü. Rava osakonna poolt esitatud näitlik taimeaed ühes kodukaunistuse osakonnaga, mõningate puude vigastustega ja väikese kogu kultuuritööde riistadega. Taimeaia väljapanekuist vaatamisväärsimaiks kujunesid sundhävitamisele kuuluvad puuliigid (kukerpuu, tärnpuu), milliseid rahvas sageli vahetab ära teiste puuliikidega (kuslapuu, paakspuu), katsed väetise ja harvendamise mõju kohta jne. Koha peal andsid seletusi abimetsaülem hra Tiits ja metsnik Vilu. Väljapanek krooniti II auhinnaga ja väikese rahalise tasuga.

He-Vi.

vaiks seni kasutamata seisvaid mäenõlvakuid, takistada mäeservade väljauhtumist suurveega, kuivatada soid, parandada mägestiku karjamaid jne. Kuna Itaalia on metsavaene ja peab suurel määral vedama sisse kallist puuainet, siis ei hoita raha selleks, et vähemalt tulevikus olukord muutuks paremaks ja et kõik võimalused maa majanduslikuks kindlustamiseks oleksid ära kasutatud. 1933. aastal on metsamiilits istutanud umbes 60 milj. puutaime ja külvanud 485.000 kilo puuseemneid, millega on metsastatud 10.732 ha kõlbatuid mäekülgi. Selleks tööks on kulutatud 37,8 miljonit liiri (umbes 11,7 milj. krooni). Pealeselle on kivist veetamme ehitatud mägestikuojadele 320.000 m³, metsa on ehitatud 820 km maanteed, korastatud 5000 ha mägestiku-karjamaid, jätkatud Pontia soode kuivatustöid, asutatud 573 uut asundustalu mägestiku servadele jne. Kõik need algatused on võimaldanud aasta ringi tööd üle 10.000 töölisel. Ka metsapäevade korraldamine koolinoorsoole ja üldine metsapropaganda on miilitsa korraldada. Tulevikus kavatakse töid veelgi laiendada. Miilitsa juhina tegutseb duce Mussolini vend.

(Suomen Puu.)

Soome metsavarad.

Soome metsade üldarvestamine teostus joontakseerimise kaudu 1921.—1924. a. ja läks maksma Smk. 1.500.000, s. o. umbes 6 penni metsamaa ha-lt. Saadud andmeile on põhjendatud kogu Soome senine metsapoliitika ja metsade majandamine. Kuna vahepeal on rajatud maha umbes 2/3 kogu esialgsest puuvarast, viidud läbi suuremad metsaplaneerimised, puuaine kulutus ja tööstus suuresti arenenud, teiselt poolt jälle kraavitus- ja metsaparendustööde kaudu suurel määral tõstetud metsa tootvõimet, siis ei paku tookord saadud andmed enam kindlat põhja metsamajanduse juhtimiseks ega küllaldast ülevaadet metsavarade praegusest seisukorrast. Selle pahe kõrvaldamiseks on eduskunnas tehtud ettepanek alata tuleval aastal eeltöödega metsade uueks arvestamiseks ja selle töö läbiviimiseks määrata esimesel aastal 350.000 Smrka, teisel aastal — 400.000 Smk., kolmandal aastal — 600.000 Smk. ja neljandal aastal kokkuvõtete tegemiseks ja trükkimiseks — 150.000 Smk.

Metsade üldarvestustööde läbiviimine tundub meil Eestiski olevat hädavajaline ja oleks esmajärguliseks ülesandeks avatavale metsanduslikule katsejaamale, et luua kindel põhi selle

töödele kui ka kogu meie metsamajanduspoliitikale.

K. K.

Uusi pensionäre.

1. oktoobrist 1934. a. arvates lahkus metsameeste perest parandamatu haiguse pärast Haapsalu revident-metskonna I jaoskonna metsnik Konrad Madise p. Redlich, minnes pensionile. K. Redlich on sündinud 28. nov. 1868. a. Hiiumaal. Hariduse omandanud end. kreiskoolis. Teeninud varemalt vallakirjutajana, kooliõpetajana, mõisavalitsejana jne. Metsateenistuses olnud: 1918.—1921. a. Lätis metsatööstuse alal. 15. IX 1925. a. kuni 1. IV 1931. a. Pagari metskonnas metsnikuna ja 1. IV 1931. a. kuni 1. X 1934. a. Haapsalu revident-metskonnas metsnikuna.

Oma teenistuskohuste täitmisel on K. Redlich alati olnud korralik, pühendades kogu oma energia raskele teenistusele, omandades seega ülemuse rahulolu. Suhtumises kaasteenijatele alati sõbralik ja vastutulelik, on ta võitnud kogu kaasteenijate pere üldise lugupidamise.

Osakonna kutsetegevusest on K. Redlich alati energiliselt osa võtnud, olles juhatusel liige 1933. ja 1934. a.

E. M. Ü. Haapsalu osakonna juhatus peab oma meeldivaks kohuseks avaldada siinkohal osakonna nimel K. Redlich'ile tänu tehtud töö eest kutseühingulisel alal.

Kõikide kaasteenijate poolt ühine südamlük soov lahkunud metsamehele: palju õnne ja edu odaspidises elus!

E. M. Ü. Haapsalu osakonna juhatus.

R.—I.

Jüri Korn — pensionile.

1. oktoobril 1934. a. lahkus metsateenistusest pensionile mineku puhul Triigi metskonna Habaja vahtkonna metsavaht Jüri Jüri p. Korn.

Jüri Korn on sündinud 12. mail 1854. a. Harjumaal Habaja vallas Kivivalla-Kuusiku rendikohapidaja pojana.

Saanud algkoolihariduse külakoolis. Teenis vene sõjaväes 4 a. Kroonlinna merekindluses kahurväelaseks.

1889. a. 1. novembril astus Habaja mõisa metsavahiks, mõisa omaniku Zur-Mühlen'i isiklikul kutsel. 2-a. kestnud teenistuse järele ülendas mõisa omanik J. Kornit kui energilise metsamehe ülemmetsavahiks. Siit peale allus temale umbes 2000 tiinu metsa ja 2 alametsavahti.

Olles ainsaks metsamajanduse juhiks allus temale kogu mõisa varustamine metsamater-

hulgas ka kohaliku metsameeste pere suurem osa. Värskele kalmule pandi kaasteenijate nimel pärg.

Olgu varalahkunud vennale puhkus kerge!

F. S.

Metsnik J. Kristian 50-ne aastane.

jaalidega ja rahaline arvepidamine ning metsa uuendus.

Nüüd 45 (nelikümmend viis) aastat vahetpidamatult ühel ja samal kohal püsinud ja 5 (viis) peremeest vahetanud mets on lahutatud Jüri Kornist, kes läinud suve 12-dal lehekuupäeval jõudis 81-eluaastasse.

Kui hoolas metsamees suutis ta eeskujulikult kuni viimse teenistuspäevani metsas hoida kõik korras. Vaatamata rahvarikkas kohas 45 a. kestnud teenistusele oli kõigiga läbisäämine Kornil väga hea.

Oli M. T. Ü. Triigi osakonna auliige. Lahkunud vanale veteraanile palju aastaid ja õnne edaspidises elus soovib kaasteenijate nimel

metsnik L.

Roela metskonna metsavaht Aleks. Tomp †.

14. VIII 1934. a. suri ja 19. VIII maeti Viru-Jakobi kalmistule E. M. Ü. Roela osakonna liige Aleksander Tomp, Roela metsk. Tudosilla v.-k. metsavaht. Kadunu oli veel noor mees (sünd. 7. XI 1899. a., ametis 1. V 1924. a.), aga hauda viis teda tiisikus. Ametivendade seas ta oli väga lugupeetud oma tasakaaluka ja tagasihoidliku iseloomu tõttu. Ta oli täpne ja eeskujulik metsamees. Kalmistule olid teda saatma tulnud sugulaste ja sõprade

21. oktoobril 1934. a. pühitses Sutlema metskonna II järgu metsnik Johannès Kristian oma 50 a. sünnipäeva. J. Kristian on sündinud 21. X (uue k. järgi) 1884. a. Põltsamaal talupeemehe pojana. Metsaasjanduse kursused lõpetanud Venemaal Korobtsovo mõisas Vitebski kub. Samas mõisas teeninud iseseisva metsaülemana 1903. a. — 1916. a. Venemaalt tuli Eestisse tagasi 1921. a. Eestis oli haridusministeeriumis teaduse- ja kunstlosakonnas muinsusvalitsuse asjaajaja k. t 1921.—1923. a. kevadeni.

Olles metsamees igatses ta tagasi loodusesse ja lahkus oma palvel haridusministeeriumist ja määrati 16. VI 1923. a. Sutlema metsk. II jsk. metsnikuks.

Metsaametis olles on J. Kristian ülemuse, niisama ka kaasametnike poolt lugupeetud. On ka E. M. Ü. Sutlema osak. kauaaegne juhatuselise liige.

Oma humooririkka oleku ja kõnega on ta hea ja lõbus seltsimees, sest metsas või mujal olles on tal ikka lõbusat pajatada.

E. M. Ü. Sutlema osakond austas sünnilast taskukellaga.

Tervist ja jõudu edaspidiseks tööks soovib E. M. Ü. Sutlema osakond.

Hagijakutsikaid

uuele jahiseadusele vastavatest sortidest:

1) „Beagle“, inglise must-punane-kirju, 40—45 cm kõrge;

2) „Dachsbracke“, must-punane-kirju või punane-kirju, 35—45 cm, on igal kevadel saada Karlsberg'i talus Penuja postiag., telefon Penuja 8, **R. Oettingen.**

„Eesti Metsa“

aastakäike 1921—1933

on veel saadaval.

EESTI METSA TOIMETUS.

Palkide oksjon.

Riigi metsatööstus müüb kirjalikul enampakkumisel 36 üksuses kokku umbes **23.900 tihumeetrit 1934/35. a.** metsatööstuse hooajal riigi kulul **valmistatavaid okaspuupalke.**

Tempelmaksustatud **kirjalikud pakkumised** tuleb kinnistes ümbrikes märgusõnaga „Palkide oksjon“ riigi metsatööstusele, Tallinn, Falkpargi 4, nii ära saata või ära anda, et need seal **hiljemalt 14. novembril 1934. a. kell 10** kätte saadaks.

Pakkumises olgu selgesti ja arusaadavalt tähendatud: a) missuguse oksjoni üksuse pakkuja soovib osta ja pakutav hind tihumeetrist; b) pakkuja täieline nimi ja aadress ja c) kui pakkumine on mitmele oksjoni üksusele, siis iga üksus ja selle eest pakutav hind eraldi ära näidata.

Pakkumistele tuleb ligi lisada tagatis 10 prots. suuruses pakkumise koguhinnast.

Lähemaid teateid müüdavate palkide ja müügitingimuste kohta saab riigi metsatööstuselt.

Riigi metsatööstus.

KÜTTEPUID

suurel ja väikesel arvul

soovitavad

Liivalaia 34 ja V. Tartu mnt. 12, tel. 460-16

VENNAD VEISENBERG

Metsa enampakumised:

Müügile tuleb:

1) **Võrus**, Kandle seltsi ruumes:

12. novembril 1934. a. kell 10.

a) Erastvere metskonnast	11,16 ha	15 tk.	hinnatud	8597,41	krooni
b) Roosa	27,71	23 "	"	9804,79	"
d) Vastseliina	58,38	44 "	"	23951,29	"
e) Rápina	30,35	32 "	"	12930,45	"

13. novembril 1934. a. kell 10.

a) Orava metskonnast	59,01 ha	36 tk.	hinnatud	34032,56	krooni
b) Veriora	32,49	" ja 179 üksikut puud	42 tk., hinnatud	17032,15	krooni
d) Sõmerpalu	14,09	16 tk.	"	8394,10	"
e) Võru	2,51	3 "	"	1002,79	"

2) **Valgas**, Säde seltsi ruumes:

14. novembril 1934. a. kell 10.

a) Antsla metskonnast	25,19	24 "	"	7417,42	"
b) Karula	36,48	17 "	"	22739,24	"
d) Koorküla	66,24	35 "	"	32714,67	"
e) Sangaste	7,69	6 "	"	3915,29	"
f) Valga	10,41	10 "	"	5356,61	"

3) **Vana-Varbla** asunduses metsatülemä kantseleis **12. novembril 1934. a. kell 10**
Mõtsu metskonnast 26,75 ha 22 tükis, hinnatud 4661,14 krooni.

4) **Tapal** metsatülemä kantseleis **13. novembril 1934. a. kell 10.**
Tapa metskonnast 15,13 ha 13 tükis hinnatud 4498,46 krooni.

5) **Petseris** metsatülemä kantseleis **12. novembril 1934. a. kell 10.**
Petseri metskonnast 4,63 ha 5 tükis, hinnatud 1651,92 krooni.

6) **Piirsalu** asunduses metsatülemä kantseleis **13. novembril 1934. a. kell 10.**
Piirsalu metskonnast 3,54 ha 5 tükis, hinnatud 1152,02 krooni.

7) **Rõika** Laashoonel metsatülemä kantseleis **15. novembril 1934. a. kell 10.**
Põltsamaa metskonnast 89,40 ha 43 tükis, hinnatud 15170,15 krooni.

8) **Käru** Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu ruumes:

15. novembril 1934. a. kell 11.

a) Kolu metskonnast	15,82 ha	20 tükis,	hinnatud	7396,12	krooni.
b) Käru	84,54	38 "	"	31021,77	"

9) **Paides** Kodanikkude Klubi ruumes:

16. novembril 1934. a. kell 10.

a) Huuksi metskonnast	82,54 ha	70 tükis,	hinnatud	13252,64	krooni.
b) Purdi	15,48	7 "	"	639,80	"

Lähemaid teateid müügile tulevate metsatükkide ja müügitingimuste kohta annavad kohalikud metsaametnikud ja Metsakasutuse büroo, Tallinnas, Lai tän. 41, tuba 76. IIIA korral.

Metsakasutuse büroo.